

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935:4
JUSTITIEDEPARTEMENTET

P R O M E M O R I A

ANGÅENDE

TILLSYNNEN ÖVER
FASTIGHETSREGISTRERINGEN OCH
FASTIGHETSILDNINGEN

UTARBETAD INOM

JUSTITIEDEPARTEMENTET

S T O C K H O L M

1 9 3 5

Statens offentliga utredningar 1935

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag angående åtgärder för spannmålsodlingens stödjande. Marcus. 134 s. **Jo.**
2. Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämte därtill hörande utredningar. Beckman. 86*, 265 s. **S.**
3. Kortfattad framställning av organisationssakknungas betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. Beckman. 23 s. **S.**
4. Promemoria angående tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. Marcus. 70 s. **Ju.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935:4

JUSTITIEDEPARTEMENTET

P R O M E M O R I A

ANGÅENDE

TILLSYNNEN ÖVER
FASTIGHETSREGISTRERINGEN OCH
FASTIGHETSBILDNINGEN

UTARBETAD INOM

J U S T I T I E D E P A R T E M E N T E T

STOCKHOLM 1935

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

MEMORANDUM

TO :

FROM :

SUBJECT :

DATE :

BY :

APPROVED :

Innehåll.

	Sid.
<i>Skrivelse till Kungl. Maj:t</i>	5
<i>1. Spörsmål angående fastighetsregistreringen:</i>	
a) Gällande bestämmelser angående fastighetsregistrering samt sambandet mellan jordregistret och jordeboken	7
b) Överinseendet över fastighetsregistreringen.....	13
c) Jordeboken såsom grund för jordregistret	22
<i>2. Tillsynen över fastighetsbildningen</i>	40
<i>3. Organisations- och kostnadsfrågor:</i>	
a) Departement, varunder tillsynen över fastighetsregistrering och fastighetsbildning bör ligga	54
b) Organisation och kostnad för ett nybildat ämbetsverk för fastighetsbildning och registrering	58
<i>4. Av förslaget påkallade förfatningar</i>	67
<i>5. Hemställan</i>	69

Annex 1

Annex 1 to the Report

1. Introduction
2. Objectives of the Study
3. Methodology
4. Results
5. Discussion
6. Conclusions
7. Recommendations
8. References
9. Appendix
10. Glossary
11. Acknowledgements
12. Executive Summary
13. List of Figures and Tables
14. List of Abbreviations
15. List of Acronyms
16. List of Symbols
17. List of Equations
18. List of Formulas
19. List of Diagrams
20. List of Charts
21. List of Photographs
22. List of Maps
23. List of Tables
24. List of Figures
25. List of Tables and Figures
26. List of Tables and Figures and Tables
27. List of Tables and Figures and Tables and Figures
28. List of Tables and Figures and Tables and Figures and Tables
29. List of Tables and Figures and Tables and Figures and Tables and Figures
30. List of Tables and Figures and Tables and Figures and Tables and Figures and Tables

TILL KONUNGEN.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 21 april 1933 har åt undertecknad uppdragits att verkställa utredning rörande, å ena sidan, tillsynen över fastighetsbildning och fastighetsregistrering och, å andra sidan, den rättsliga vården samt förvaltningen av kronans fastigheter.

Utredningen i förstnämnda del har numera slutförts. Då det ämne, som däri behandlats, icke står i det omedelbara samband med ovannämnda spörsmål angående kronans fastigheter, att de särskilda frågorna icke kunna var för sig upptagas till prövning och avgörande, har synts lämpligt att redan nu framlägga den färdigställda avdelningen. Denna finnes sammanförd i härvid fogade promemoria, i vilken till behandling först upptagits frågan om överinseendet över fastighetsregistreringen och därefter om tillsynen över fastighetsbildningen.

Enär den del av uppdraget, som angår den rättsliga vården och förvaltningen av kronans fastigheter, med hänsyn till sitt innehåll föga berör de ämnesgrupper, som till handläggning upptagas inom justitiedepartementet, synes utredningen därutinnan böra överföras till finansdepartementet, med vilket departements förvaltningsområde densamma närmast synes höra samman.

Stockholm den 27 december 1934.

Underdånigst

LENNART BERGLÖF.

Promemoria

angående tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen.

1. Spörsmål angående fastighetsregistreringen.

Offentliggörandet och därmed tillkännagivandet gent emot tredje man av rättsförvärv med avseende å viss fastighet har länge skett genom anmälan hos domstol av vederbörande rättsanspråk och dettas intagande i den av rätten förda domboken eller, senare, i särskilda protokoll. Med den allmänna ekonomiska utvecklingen har behovet av överskådlighet beträffande de rörande särskilda fastigheter gällande rättsförhållanden nödvändiggjort upprättandet av förteckningar över fastigheterna, förenade med anteckningar beträffande vid dem häftande rättigheter. Dylika förteckningar, rörande vilka råda skilda bestämmelser allt efter som fastigheten är belägen på landet eller i stad, påbjödos i samband med de båda den 16 juni 1875 (nr 42 sid. 1 och 12) meddelade förordningarna angående lagfart å fång till fast egendom och inteckning i fast egendom. Vid underrätterna på landet skulle enligt däri givna bestämmelser föras särskild bok beträffande lagfartsärenden i överensstämmelse med lagfartsprotokollet och särskild bok beträffande inteckningsärenden i överensstämmelse med inteckningsprotokollet. I städerna skulle lagfarts- och inteckningsärenden antecknas i en för båda dessa ärenden gemensam fastighetsbok. Genom lagen den 3 juni 1932 (nr 169) om uppläggande av nya fastighetsböcker för landet har numera förordnats, att jämväl för domsagorna å landet skola föras fastighetsböcker gemensamma för lagfarts- och inteckningsärenden.

De i de äldre lagfarts- och inteckningsböckerna i domsagorna upptagna fastighetsenheter ha uppförts i anslutning till fastighetsredovisningen i jordeboken. Sålunda föreskrevs i Kungl. Maj:ts kungörelse den 14 september 1875 (nr 70 sid. 1) huru lagfarts- och inteckningsböcker skola inrättas och föras, att ett upplägg skulle göras för varje av de inom tingslaget belägna under särskilda nummer i jordeboken uppförda hemman och lägenheter (jordeboksenheter). Undantag härifrån gjordes vidkommande sådana fastigheter som kunde väntas icke komma att bliva föremål för omsättning i den allmänna rörelsen, nämligen fastigheter anslag-

a) Gällande bestämmelser angående fastighetsregistrering samt sambandet mellan jordregistret och jordeboken.

na till boställen eller fromma stiftelser eller stående under kronans omedelbara disposition. Dessa upptagas sålunda icke förr än de bliva föremål för inskrivning rörande fastigheten.

För uppläggandet av fastighetsboken i städerna fanns icke tillgång till något underlag motsvarande jordeboken på landet. Väl hava sedan gammalt i åtskilliga städer plägat föras särskilda »jordeböcker», tomtböcker eller andra fastighetsförteckningar. Några allmänna bestämmelser här om hava ej funnits. Nämda förteckningar hava givetvis, till den del de därtill varit brukbara, kommit till användning vid fastighetsböckernas uppläggande, likasom i övrigt rådhusrätternas protokoll (»stadens bok») samt stadsplaner med deras kvarters- och tomtindelningar.

Den fortgående utvecklingen nödvändiggjorde emellertid en bättre individualisering av de ur fastighetsenheterna uppkomna rättsligt bestående delfastigheterna. Det tidigare föreliggande underlaget för fastighetsredovisningen i lagfarts- och inteckningsböckerna samt fastighetsböckerna kunde icke tillgodose de krav på användbarhet och tillförlitlighet, som numera måste ställas med hänsyn till dessa böckers uppgift att giva en lätt tillgänglig, överskådlig och uttömmande bild av de rättsförhållanden, som vore fästa vid en viss fastighet. Fråga upptogs då om upprättande av särskilda grundregister upptagande varje juridiskt bestående fastighet.

Denna fråga löstes först vidkommande landsbygden. Genom förordningen den 13 juni 1908 (nr 74) angående jordregister gävos bestämmelser i ämnet, gällande för rikets landsbygd utom Kopparbergs län och Hamra kapellag i Los socken av Gävleborgs län. På grund av de i sistnämnda trakter rådande särskilda fastighetsförhållandena kommo bestämmelser där först senare till stånd, nämligen genom förordningen den 25 april 1913 (nr 45).

Även vid uppläggandet av jordregister för landsbygden har jordeboken använts såsom grund för fastighetsenheternas redovisning, i det att ett upplägg gjorts för varje i jordeboken redovisad fastighetsenhet (hemman, kvarnar, fisken, torp och andra lägenheter). Från jordeboken har vidare överförts varje jordeboksenhets nummer, skattetal (mantal) och jordnatur (krono, skatte, frälse). Uppställningen av enheterna har skett efter socknar och län. Under socknen hava enheterna ordnats i bokstavs-följd efter deras namn oberoende av den olika jordnaturen. I särskilda rum under upplägget registreras varje genom lantmäteriförrättning (laga skifte, hemmansklyvning, ägostyckning, jordavsöndring, avstyckning) eller annorledes behörigen avskild del av jordeboksenheten eller genom sammanläggning av delar därav bildad fastighet. Den sålunda i särskilt rum i registret införda fastigheten åsättes ett registernummer, bestående av fastighetens i uppläggets överskrift antecknade nummer jämte en sifferexponent. Härigenom erhålles en systematiskt ordnad översikt över fastighetsbildningen.

Jordregistret föres för varje län av överlantmätaren. Lantmäteristyrelsen tillkommer överinseendet över registreringsverksamheten samt att i sådan egenskap i enlighet med grunderna i förordningen meddela närmare föreskrifter om registrets uppläggande och förande så ock om förordningens tillämpning i särskilda fall, där ej för behandling av viss fråga annan ordning är stadgad. Prövas eljest ytterligare föreskrifter nödiga har lantmäteristyrelsen att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t.

Vid jordregistrets uppläggande skulle till överlantmätaren genom länsstyrelsens försorg överlämnas utdrag ur jordeboken, upptagande hemman och övriga jordeboksenheter, ävensom förteckning över de i jordeboken anmärkta, genom avsöndring för alltid tillkomna lägenheter.

Förekommer anledning antaga, att en i jordeboken upptagen fastighet är att anse såsom icke för sig bestående eller såsom ej vidare befintlig eller att utjord eller annan ej genom avsöndring tillkommen lägenhet, som ej upptagits i jordeboken, är att anse såsom för sig bestående eller att anteckning, som upptagits i de till lantmäterikontoret överlämnade jordeboksutdrag och förteckningar över avsöndrade lägenheter, är felaktig, skall överlantmätaren om förhållandet göra anmälan till kammarkollegiet. Detta prövar sedermera frågan om fastighetens ställning såsom självständig jordeboksenhet eller beslutar de andra rättelser i jordeboken eller avsöndringsförteckningen, som av överlantmätarens anmälan påkallas.

Beträffande vissa fall, då fastigheter skola i jordregistret upptagas såsom självständiga enheter, givas bestämmelser i jordregisterförordningen. Har sålunda lägenhet avsöndrats eller avstyckats från flera jordregisterenheter eller delar därav eller från samfällid mark, vari andel tillkommer fastighet belägen i annan socken än samfälligheten eller i stad eller i samhälle på landet, för vilket föres fastighetsregister såsom för stad, skall lägenheten upptagas å särskilt upplägg i jordregistret. Så skall likaledes ske, där vid sammanläggning av fastigheter enligt lagen den 18 juni 1926 (nr 336) om sammanläggning av fastigheter å landet i den nya fastigheten ingå områden, vilka förut redovisats under olika upplägg eller tillhört skilda jordeboksenheter, ävensom där vid ändring i rikets indelning del av jordregisterenhet överflyttats från en socken till annan eller stadsägoenhet eller del därav överföres till område, för vilket föres jordregister.

De nybildade fastighetsenheterna skola enligt viss i jordregisterförordningen angiven ordning åsättas namn. I ovan först angivna fall, då lägenhet förklarats skola överföras till särskilt upplägg, äger länsstyrelsen därom meddela beslut. Vid överförande till särskilt upplägg i jordregistret av fastighet, som bildats genom sammanläggning, skall, så framt namn ej redan finnes å fastigheten, denna åsättas benämning, där fråga är allenast om avsöndrade eller avstyckade lägenheter, av länsstyrelsen men eljest av kammarkollegiet. Område, vilket på ovan angivet sätt

överflyttas i samband med ändring i rikets indelning, namnsättes likaledes av kollegiet. I övrigt gäller om namnsättning att, i det fall fastighet bildats genom lantmäteriförrättning eller avsöndring, länsstyrelsen må, där fastigheten saknar namn eller behov därav eljest föreligger, fastställa särskilt namn, dock att, där namn ifrågasättes för fastighet som utgör en jordeboksenhet, det ankommer på kammarkollegiet att besluta därom. Vid kollegiets prövning av till kollegiet överlämnat ärende, hurvida äldre fastighet bör såsom för sig bestående upptagas i jordeboken, beslutar kollegiet jämväl i namnfrågan.

I detta sammanhang må erinras, att kollegiet i sin egenskap av handhavare av jordebokens förande jämväl äger att av eget initiativ upptaga frågor rörande fastighets ställning med avseende å dess redovisning i jordeboken och att, när vid dylik prövning fastighet förklaras skola i jordeboken införas, kollegiet bestämmer den benämning, varunder detta skall ske. Även beträffande förändring av namn å redan i jordeboken upptagen fastighetsenhet äger kollegiet besluta.

Rörande alla beslut av kammarkollegiet beträffande fastigheters upptagande i jordeboken och andra ändringar däri ävensom namnsättning å fastigheter meddelas vederbörande länsstyrelse underrättelse för beslutets anmärkande i de av styrelsen och vederbörande häradskrivare förda exemplaren av jordeboken, och över länsstyrelsen erhåller jordregistrets förare upplysning därom till ledning för jordregistret.

Har tomtindelning fastställts för område, för vilket föres jordregister, skall för den ort, vartill området hör, uppläggas och föras särskild tomtbok, vilken är att anse såsom del av jordregistret. Denna tomtbok föres i nära anslutning till de föreskrifter, som gälla förandet av tomtbok för stad, som lyder under landsrätt.

Genom utdrag ur jordregistret eller på annat lämpligt sätt meddela överlantmätarna vederbörande inskrivningsdomare underrättelse om de i jordregistret under nya registernummer tillkomna fastigheter samt ändringar av natur att böra upptagas i fastighetsböckerna.

Beträffande ordningen för uppläggande av jordregister för Kopparbergs län och Los socken må här allenast anmärkas, att fastighetsenheterna där upptagits i huvudsak i anslutning till hemmans eller lägenhets redovisning vid storskifte eller vid vissa laga skiften eller till deras uppkomst genom skattläggning av jord å kronans vid storskifte avskilda överloppsmark eller ock, vidkommande vissa fastigheter, till dessas avskiljande från angränsande fastighet eller från by.

Såsom ovan nämnts skola numera i domsagorna på landet, likasom tidigare i städerna, uppläggas fastighetsböcker gemensamma för lagfarts- och inteckningsärenden. Dessa böckers anordning och uppställning förete emellertid vissa olikheter med stadsfastighetsböckerna. Den nya fastighetsboken för landet skall icke, såsom fallet var med lagfarts- och inteckningsböckerna därstädes, grundas å jordeboken, utan skall den-

samma uppläggas på grundval av upprättat fastighetsregister, d. v. s. jordregistret eller beträffande köping eller samhälle på landet, där fastighetsregistreringen sker enligt de för stad meddelade bestämmelser, enligt där föreliggande fastighetsregister. I fastighetsboken komma sålunda fastigheterna att upptagas på samma sätt som de äro redovisade i vederbörande fastighetsregister.

Förordningen om jordregister avser allenast landsbygden. Även där kunna emellertid bestämmelserna rörande fastighetsregister för stad komma till tillämpning. Kungl. Maj:t äger nämligen avgöra, huruvida beträffande samhälle å landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, registreringen skall ske enligt bestämmelserna i jordregisterförordningen eller i förordningen rörande fastighetsregister för stad.

I samband med frågan om jordregister för landsbygden uppkom till dryftande spørsmålet om åvägabringande jämväl för städerna av ett motsvarande register att läggas till grund för fastighetsbokföringen därstädes. Ovan har berörts, hurusom i städerna redan från fastighetsböckernas tillkomst lagfarts- och inteckningsärenden antecknats i gemensam fastighetsbok ävensom att något underlag för denna, motsvarande jordboken för lagfarts- och inteckningsböckerna i domsagorna, saknats. De spridda uppgifter av olika slag rörande förelintliga fastigheter, som funnos i städerna, utgjorde en otillfredsställande grund för fastighetsredovisningen. Ett nytt underlag för fastighetsboken, motsvarande de krav utvecklingen fört med sig, befanns även här erforderligt såväl beträffande de tomtindelade områdena som i främsta rummet för de stadsområden, vilka icke inginge i sådan indelning. Likasom på landsbygden ansågs ett register böra finnas, som följde fastighetsbildningen, därvid registreringen å ena sidan blir den åtgärd, som avslutar denna, och å andra sidan bildar grunden vid uppkomsten ur den registrerade fastigheten av nya fastigheter. Särskilt med hänsyn till den nytillkomna lagstiftningen angående stadsplan och tomtindelning ansågos förutsättningar för upprättande av en enhetlig ordning i sådant hänseende föreligga.

Efter omfattande förarbeten fattades slutligt beslut i ämnet vid 1917 års riksdag. Bestämmelser intogos under ett särskilt kapitel (7 kap.) i lagen om fastighetsbildning i stad, utlördad den 12 maj 1917 (nr 269). Genom förordning av samma dag (nr 281) hava meddelats närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad.

Enligt bestämmelserna rörande fastighetsregistrering skall fastighetsregister finnas i varje stad, därvid för stad, som lyder under landsrätt, gälla vissa kompletterande bestämmelser. Såsom förut berörts skall, när Kungl. Maj:t därom förordnar, fastighetsregister såsom för stad föras jämväl för samhälle på landet, där den för städerna gällande ordning för

bebyggande skall iakttagas. I sistnämnda fall skola de för stad under landsrätt givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning.

Fastighetsregistret upptager två delar, nämligen tomtbok för tomterna ävensom stadsägobok för övriga fastigheter inom staden (stadsägor). Till fastighetsregistret höra tre bihang: tomtbildningslängd (bihang A), upptagande tomter med vilkas införande i tomtboken skall i viss ordning anstå, förteckning (bihang B) över områden, som vid mätningsförrättning undantagits för delägarnas gemensamma behov eller lämnats oskiftade, samt förteckning (bihang C) över vägar, gator, torg och andra allmänna platser ävensom sådana vattenområden, som ej vederligen höra till en eller flera fastigheter enskilt.

Tomtboken skall innehålla uppgifter, förutom angående förefintliga tomter — såväl de av ålder bestående som tomter ingående i fastställd tomtindelning —, rörande beslut, innefattande fastställelse å eller ändring i stadsplan eller tomtindelning, särskilda bestämmelser som Kungl. Maj:t jämlikt äldre lag meddelat med avseende å sättet för byggnadskvarters användande, ävensom om åtskilliga andra byggnadsbestämmelser samt huruvida område är att hänföra till gammal eller ny stadsplan. I stadsägoboken eller, i förekommande fall, bihang B anmärkas Kungl. Maj:ts beslut om fastställelse av stomplan eller utomplansbestämmelser eller enligt äldre lag meddelade särskilda föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande inom område utom stadsplan.

Såsom stomme för registret ligger en registerkarta, å vilken utmärkas de fastigheter och områden, som sedermera upptagas i fastighetsregistret. Av kartan skall ett exemplar tillställas envar av lantmäteristyrelsen, byggnadsstyrelsen och fastighetsregisterkommissionen. I samband med sagda kartas upprättande uppgöres förslag till stadsägoområdets indelning i särskilda stadsägor. Denna fastighetsindelning underställes magistratens prövning.

Registerkartan upprättas av person förordnad av länsstyrelsen. Förrättningsmannen skall vara behörig att innehava befattning såsom mättningsman i stad. Dylig behörighet tillkommer den, som avlagt lantmäterieexamen, så ock den, som avlagt fullständig examen från tekniska högskolans fackskola för väg- och vattenbyggnad eller från motsvarande avdelning vid Chalmers tekniska institut samt dessutom styrkt sig äga praktisk duglighet i ägomätning. Emellertid kan Kungl. Maj:t medgiva person, som ej avlagt examen som nyss nämnts, behörighet såsom mättningsman.

Registret handhaves i stad av särskild registerförare, vilken på framställning av staden förordnas av länsstyrelsen. Med Kungl. Maj:ts medgivande må flera städer förena sig om registerförare. Där stad till registerförare föreslagit i dess tjänst anställd mättningsman eller ledamot av magistraten, skall denne förordnas. Beträffande annan person prövar länsstyrelsen om registreringen kan anförtros honom.

För samhälle på landet är överlantmätaren registerförare, såframt ej samhället förklarar sig vilja bekosta registerföringen.

I fastighetsregistret upptages såsom enhet varje tomt och stadsäga samt vissa därmed jämställda områden. Varje fastighet upptages under särskild registerbeteckning, som åsättes av magistraten. Förändringar i fastighetsindelningen och registerbeteckning införas i registret och utmärkas å registerkartan.

Den närmare tillsynen å arbetet åligger för varje stad dess magistrat eller, i Stockholm, överståthållarämbetet. I stad, som lyder under landsrätt, samt i samhälle å landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, tillkommer tillsynen länsstyrelsen eller den Kungl. Maj:t därtill förordnar. Länsstyrelsen äger att vid utförande av nämnda uppgift erhålla nödigt bistånd av stadsstyrelsen.

I stad ävensom i köping, som utgör egen kommun och för vilken fastighetsregister skall föras enligt stadsbestämmelserna, skall fastighetsregistret uppläggas och föras på samhällets bekostnad. Till bestridande av kostnaderna för registrets första uppläggande hava emellertid till städer och nämnda köpingar utgått statsbidrag enligt i kungörelser av den 12 maj 1917 (nr 289) och den 16 november samma år (nr 755) angivna grunder. I andra samhällen än de nu nämnda hava kostnaderna för uppläggandet av registret utgjorts av staten (jfr kungl. kungörelsen den 2 juni 1922, nr 229, samt 48 § i 1917 års förordning nr 281 med tillämpningsföreskrifter till bestämmelserna rörande fastighetsregistrets förande). För samhälle å landet sker även själva registerföringen på statsverkets bekostnad, så framt ej samhället förklarar sig vilja bekosta registerföringen, vilken, såsom nyss nämnts, annars verkställs av överlantmätaren.

Fastighetsregistrets första uppläggande står jämlikt 7 kap. 14 § fastighetsbildningslagen under överinseende av en kommission, benämnd fastighetsregisterkommissionen. Denna kommission har även att övervaka registrets förande, intill dess överinseendet över registret övertages av annan myndighet. Sedan arbetet med registrets uppläggande blivit i huvudsak avslutat för rikets städer och övriga samhällen, för vilka fastighetsregister upplägges efter de för stad meddelade bestämmelser, skall överinseendet övertagas av den myndighet som kommer att bestämmas i allmän lag.

Såsom av det ovanstående framgår omhänderhaves överinseendet över fastighetsregistreringen i stad av fastighetsregisterkommissionen. Denna är av provisorisk karaktär, och när första uppläggandet av fastighetsregistret i städer och stadslikande samhällen, där sådant register enligt Kungl. Maj:ts beslut skall föras, blivit i huvudsak slutfört, skall överinseendet över registreringen övertagas av annan myndighet.

Fastighetsregister finnes numera upplagt i 113 städer, 38 köpingar och 58 municipalsamhällen. Allenast en stad samt 4 köpingar och 6 munic-

b) Överinseendet över fastighetsregistreringen.

palsamhällen, beträffande vilka beslut föreligger om registers uppläggande, återstå, där sådant arbete ännu pågår. Enär nya samhällen med behov av fastighetsregister alltjämt uppstå, kommer även framdeles ett första uppläggande av register att påkallas och övervakandet av dylikt arbete att vara en uppgift för en blivande tillsynsmyndighet. Av ovan nämnda samhällen, i vilka registrets uppläggande ej avslutats, hava 3 köpingar och 5 municipalsamhällen tillblivit under tiden efter registreringsinstitutets tillkomst.

Det uppdrag med överinseendet över fastighetsregisters första uppläggande, som lämnats kommissionen, kan sålunda betraktas såsom i huvudsak avslutat, och förutsättningarna hava inträtt för avgörandet av frågan rörande den myndighet, som för framtiden skall omhänderhava kommissionens uppgifter med avseende å registerföringen.

Innan detta ämne här upptages, må först lämnas några upplysningar angående fastighetsregisterkommissionen och dess verksamhet.

Enligt kommissionens instruktion av den 8 mars 1918 (nr 131) med däri sedermera intagna ändringar har kommissionen till uppgift att i enlighet med instruktionen samt i lag och särskilda författningar givna föreskrifter öva tillsyn över fastighetsregistreringen i de städer och samhällen, där register enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras, samt att på begäran av offentlig myndighet meddela utlåtanden i frågor rörande fastighetsregister för stad. I sin verksamhet skulle kommissionen särskilt hava att tillse, att arbetet med registerkartas upprättande och fastighetsregistrets första uppläggande icke fördröjdes. I sådant hänseende hade kommissionen att hålla sig underrättad om registerarbetets fortgång, att genom inspektion övervaka arbetets behöriga verkställande och att genom utfärdande av exempel och föreskrifter vägleda arbetet. Beträffande kommissionens särskilda befogenheter må erinras om kommissionens rätt att, när skäl därtill äro, återkalla förordnande såsom förrättningsman för upprättande av registerkarta eller såsom registerförare. Kommissionen äger genom vite tillhålla dylik förrättningsman att fullgöra sin skyldighet.

Kommissionen består av tre av Kungl. Maj:t utsedda personer, av vilka en är ordförande samt en är verkställande ledamot och tillika, såvida särskild sekreterare ej är förordnad, sekreterare. Hos kommissionen må anställas sekreterare, biträdande sekreterare, amanuens och skrivbiträde. Sekreterare och biträdande sekreterare förordnas av Kungl. Maj:t, amanuens och skrivbiträde av kommissionen.

För närvarande utgöres kommissionen av en ledamot, tillika ordförande och verkställande ledamot, en ledamot, tillika sekreterare, samt därutöver en ledamot. Av dessa har allenast ordföranden, som är juridiskt utbildad ämbetsman, full tjänstgöringstid inom kommissionen. Sekreteraren arbetar inom kommissionen endast vissa timmar dagligen. Han har lantmåteriteknisk utbildning samt är byråchef i lantmåteristyrelsen.

Den tredje ledamoten, vilken är anställd vid Stockholms stadsförvaltning såsom stadsingenjör, deltagar efter kallelse i kommissionens sammanträden och sysslar icke i allmänhet med kommissionens löpande ärenden. Hos kommissionen äro vidare anställda en amanuens med begränsad tjänstgöring och ett skrivbiträde.

För bestridande av fastighetsregisterkommissionens utgifter och av statsverket medgivet understöd till fastighetsregistreringen i städer och andra samhällen finnes i riksstaten upptaget ett extra anslag, vilket för ett vart av de två senaste budgetåren varit bestämt till 75 000 kronor. Härav belöper i medeltal 33 500 kronor på omkostnaderna för kommissionen, och av återstoden utgå nämnda understöd.

Fastighetsregisterkommissionens arbetsbörda och de olika grupper av ärenden, som handläggas av kommissionen, belysas av de i nedanstående tabell intagna uppgifter, avseende kommissionens verksamhet åren 1931—1933:

Ärendenas art	Antal ärenden		
	1931	1932	1933
I. Ärenden angående uppläggandet och förandet av fastighetsregister för stad			
a) ärenden avseende övervakandet av registers uppläggande och förande (utom inspektioner).....	501	497	378
b) inspektioner av registren	82	70	70
c) yttranden, råd och upplysningar i registreringsärenden	108	119	84
II. Yttranden, råd och upplysningar i andra än registreringsärenden (till mätningmän, inskrivningsdomare m. fl.)	65	63	88
III. Kungl. remisser och framställningar till Konungen.....	30	37	18
IV. Expeditionsärenden (kvartalsrapporter, blankettrekvisitioner o. d. samt övriga ärenden)	695	484	395
Summa	1 481	1 270	1 033

Allt efter som första uppläggandet av registren bringats till slut, har arbetet inom fastighetsregisterkommissionen undergått förändring. I början var kommissionen såsom naturligt är nästan uteslutande sysselsatt med uppsikten över registrets nyuppläggande och därmed sammanhängande upplysnings- och rådgivande verksamhet. Sedermera har i allt större utsträckning överinseendet över registrets fortsatta förande samt upplysningar och råd därutinnan kommit att upptaga kommissionens tid. Härjämte har den upplysande och rådgivande verksamheten, utöver området för fastighetsregistrering, utvidgats även till frågor rörande fastighetsbildning, mätning och dylikt samt angående de nya fastighetsböckernas i domsagorna uppläggande för områden, där fastighetsregister såsom i stad föras. Till kommissionen hänvända sig sålunda i betydande ut-

sträckning de myndigheter och tjänstemän, som hava att göra med fastighetsbildningen och mättningsverksamheten i städerna och andra samhällen med fastighetsregister såsom i stad, länsstyrelser, magistrater och mättningsmän, häradshövdingar med flera. Under det, såsom ovan angivits, kommissionen under åren 1931, 1932 och 1933 avgivit begärda yttranden, råd och upplysningar i registreringsärenden i respektive 108, 119 och 84 fall, har antalet dylika förfrågningar i andra ärenden under samma tid utgjort respektive 65, 63 och 88 eller sålunda för sistnämnda år något överstigit hänvändelserna i registreringsspörsmål.

Vidkommande de senaste åren utvisar ovan intagna tabell, hurusom totalantalet ärenden gått tillbaka. Detta torde i huvudsak hava föranletts av minskningen av ärenden rörande nyuppläggandet av fastighetsregister i stad samt den därav beroende nedgången i expeditiönsärenden. Antalet städer och stadsliknande samhällen, där register slutupplagts under åren 1931—1933, utgjorde respektive 24, 11 och 2.

Frågan om vilken myndighet, som från fastighetsregisterkommissionen skulle övertaga överinseendet över fastighetsregistreringen i stad och stadsliknande samhällen, har vid flera tidigare tillfällen varit föremål för preliminärt övervägande. En redogörelse över vissa förslag i sådant hänseende från olika myndigheters sida har givits i det betänkande, som den 27 februari 1928 avgavs av de inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga för revision av lagstiftningen om stadsplan och tomtindelning m. m. (sid. 403 och följ.). Även senare uttalanden föreligga i ämnet. I detta sammanhang må endast erinras, att fastighetsregisterkommissionen i särskilda framställningar till Kungl. Maj:t respektive den 25 augusti 1923 och den 26 mars 1927 upptagit frågan till behandling. I den förra föreslogs tillsynens förläggande under en särskild avdelning i justitiedepartementet; dock att en reservant ansåg, att tillsynen borde ordnas såsom en självständig institution. Med ändring av sitt tidigare förslag ifrågasatte kommissionen i 1927 års skrivelse överinseendets förläggande till kammarkollegiet.

Beträffande anordnandet av tillsyn över fastighetsregistrering i stad och stadsliknande samhällen kunna givetvis flera möjligheter tänkas. Vid bedömandet av denna fråga må till en början erinras om de andra arbetsområden, varmed sagda registrering står i samband. Det är härvid särskilt två grupper av ärenden, som framträda, nämligen de som röra fastighetsregistreringen på landet och de vilka angå fastighetsbildningen.

Den registrering av fastigheter, som äger rum för landsbygden enligt Kungl. Maj:ts förordning den 13 juni 1908 (nr 74) angående jordregister, tjänar samma huvudsyfte som fastighetsregistret för stad, nämligen att vara underlag för fastighetsbokföringen och för sådant ändamål upptaga en fullständig förteckning över de fastigheter, som skola redovisas i fastighetsboken. Intetdera av de båda registren inrymmer uteslutande för

bebyggelse avsedda områden eller jordbruksfastigheter. Huvuddelen av de i jordregistret upptagna fastigheterna äro väl fastigheter av sistnämnda natur, men härutöver införas ett mycket stort antal smärre avsondrade och avstyckade bostadslägenheter ävensom tomter, belägna inom samhällen eller andra områden på landet, för vilka fastställts tomtindelning. Tomterna redovisas i en särskild tomtbok, vilken utgör del av jordregistret. Vid uppläggandet av denna tomtbok medverkar byggnadsnämnd, där sådan finnes, varjämte till ledning vid redovisningen av tomterna vederbörande registerförare har att anlita stadsplane-, byggnadsplane- och tomtindelningsskator. Vid dylik tomtboks förande skall i motsvarande delar tillämpas vad som jämlikt lagen om fastighetsbildning i stad och förordningen med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad gäller om uppläggande och förande av tomtbok för stad, som lyder under landsrätt, och om meddelande av uppgifter till grund för registrering i sådan bok.

Under det att sålunda i viss utsträckning motsvarande bestämmelser som i stad gälla för fastighetsredovisningen på landet, avser fastighetsregistreringen i stad och andra samhällen ofta betydande områden, som äga landsbygds karaktär och där förhållandena mera överensstämma med ägoindelningen på landet. Särskilt gäller detta med städerna inkorporerade områden samt köpingar och municipalsamhällen, där den nuvarande fastighetsbildningen i huvudsak åstadkommits genom förrättningar enligt de för delning av jord å landet gällande författningar.

Bortsett från olikheter i formulär och dylikt, består skillnaden mellan att för ett samhälle upplägga jordregister med tomtbok och att för samhället upplägga fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser egentligen endast däri, att medan man för jordregistrets del nöjer sig med hänvisningar till akterna rörande de förrättningar, vid vilka fastigheterna fått sina områden bestämda, man till grund för fastighetsregistret upprättar en registerkarta, vilken i huvudsak sammanställs med ledning av tillgängligt kartmaterial. Med hänsyn till den tidigare ofta ganska formlösa fastighetsbildningen å städernas icke tomtindelade mark skall ett förslag till fastighetsindelning å stadsägorna upprättas och fastställas såsom grundval för dessas registrering. De problem och svårigheter i olika avseenden, som vid registreringen möta, äro i huvudsak desamma vid båda slagen därav och hänföra sig oftast till bedömandet av den rättsliga innebörden av skedda upplåtelser och ågångna jorddelningsförrättningar — dessa här tagna i vidsträckt bemärkelse.

Vidare må här erinras, hurusom gränserna mellan jordregisterförordningens och registreringsbestämmelsernas i fastighetsbildningslagen tillämpningsområden äro icke en gång för alla fastställda, utan förekomma förskjutningar ständigt genom att stadsrättigheter beviljas samhällen på landet, att rena landsområden inkorporeras med städer eller fastighetsregistersamhällen eller att beslut meddelas därom, att för samhälle å lan-

det, för vilket jordregister upplagts, skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser. Här nämnda förskjutningar av gränserna mellan tillämpningsområdena draga icke alltid med sig såsom en nödvändig konsekvens, att fastighet, som delas av en dylik gräns, också blir uppdelad i två fastigheter, varav den ena upptages i jordregistret och den andra i fastighetsregistret för vederbörande stad eller samhälle. Enligt 1 § tredje stycket i lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m. m. skall nämligen, därest av viss fastighet på ena sidan om fastställd gräns faller allenast dess andel med andra fastigheter i samfällad mark, delning av fastigheten ej äga rum, såvida icke dess andel i samfälligheten blir i laga ordning utbruten. Ännu vanligare är att, i anslutning till bestämmelserna i nämnda lag, områden, som vid skiftesförrättningar undantagits för delägarnas gemensamma behov, efter inkorporering med stad av en del av skifteslaget, kvarstå såsom samfälligheter för fastigheter på landet och fastigheter i staden och föranleda korresponderande anteckningar i jordregistret och fastighetsregistret för staden. Beslut angående registrering av dylika samfällda områden beröra alltså såväl jordregistret som fastighetsregistret. En gemensam angelägenhet för de båda slagen av register är också övervakandet, att icke dubbelredovisning av något område förekommer.

Registerföringen i köpingar och municipalsamhällen ombesörjes i vanliga fall av samma befattningshavare, som handhava jordregistrets förande, det vill säga överlantmätarna. I anslutning härtill erhålla inskrivningsdomarna respektive häradshövdingarna uppgifter för fastighetsböckernas förande från överlantmätarna både såvitt angår den egentliga landsbygden och jordregistersamhällena, där uppgifterna tagas ur jordregistret, som beträffande de samhällen inom domsagorna, för vilka fastighetsregister såsom för stad föres. Endast i ett mindre antal fall (12 år 1933) förekommer, att i sistnämnda samhällen särskild registerförare är förordnad.

Det material, som ligger till grund för registerföringen på landet och för registreringen i de mindre städerna och i landssamhällen med fastighetsregister såsom för stad, åvägabringas i stor utsträckning genom samma förrättningsmän. På landet skola alla jorddelningsförrättningar verkställas av lantmätare, dock att avstyckningar i vissa fall kunna ske även genom andra. Jämväl i sistnämnda fall lära dock lantmätare vanligen anlitas. Mätningarna i mindre städer äro ofta samt i landssamhällen med registerföring enligt stadsbestämmelserna, vilka samhällen utgöra ett betydande antal och äro av ej ringa vikt i förevarande sammanhang, i de flesta fall likaledes lantmätare.

Den rådgivande och upplysande verksamhet, som förekommer beträffande fastighetsregistreringen, torde avse ungefär samma spörsmål, vare sig det gäller registerföringen för landet eller för samhällena.

Det biträde länsstyrelserna lämna vid registreringen beröra båda slagen därav. Tomtindelningen såväl i stad som å landsbygden, där sådan in-

delning ifrågakommer, fastställes av länsstyrelsen, och genom denna lämnas ej mindre upplysningar till överlantmätaren för uppläggandet och förandet av särskild tomtbok för landet än även meddelanden till vederbörande magistrat rörande fastställelsen för, bland annat, indelningens anmärkande i fastighetsregistret.

Vad angår fastighetsregistreringens ställning i förhållande till fastighetsbildningen avser registreringen i första rummet att förteckna de särskilda rättsligt bestående fastigheterna. Registreringen kan sägas utgöra en avslutande åtgärd vid fastighetsbildningen. För att rätt kunna överblicka registreringens rätta utförande kräves att äga ingående kännedom om sättet för tillblivandet av de fastigheter, som skola registreras. Vid fastighetsregisterkommissionens sammansättning synes denna synpunkt hava tillvaratagits. Dess ordförande har specialiserat sig på fastighetsbildningens rättsliga uppbyggande och vid sin sida har han dels en representant för de beträffande mättningsverksamheten i de större städerna rådande särskilda förhållanden och dels en ledamot, som med teoretisk och praktisk erfarenhet rörande jorddelningsväsendet på landet förenar liknande erfarenhet rörande mättningsväsendet i mindre städer och stadsliknande samhällen.

Vid förarbetena till 1917 års fastighetsbildningslag anfördes vidkommande tillsynen över det föreslagna fastighetsregisterväsendet i städerna, att för det dåvarande något mera bestämt uttalande icke kunde göras rörande den myndighet, som, efter det fastighetsregisterkommissionen avslutat sitt arbete, lämpligen borde övertaga tillsynen över registret. Att för ändamålet upprätta ett särskilt ämbetsverk ansågs emellertid icke böra ifrågakomma.

Inga omständigheter synas sedan dess hava tillkommit, vilka motivera en dylik åtgärd. Med hänsyn till det nära samband som består emellan fastighetsregistreringen på landet och i stad, vilken tillgodoser identiskt samma ändamål, samt emellan registrering och fastighetsbildning, därav den förra fortlöpande redovisar den senare, synes den tillsynsmyndighet, som omhänderhar ärenden tillhörande det ena av dessa arbetsområden, böra ombesörja överinseendet även över de andra. Nämda samband skulle genom överlämnandet av tillsynen över fastighetsregistreringen i stad till ett särskilt ämbetsverk onödigtvis sprängas. Emot en sådan ordning talar vidare den jämförelsevis begränsade verksamhet, som skulle tillkomma ett dylikt ämbetsverk. Enär därstädes bör finnas, förutom en väl kvalificerad jurist, även åtminstone en befattningshavare med kunskap på det mätningstekniska området särskilt såvitt angår städer och andra samhällen, men arbete motsvarande full daglig tjänstgöringstid ej skulle beredas denne, skulle fråga om tillhandahållande av särskild teknisk sakkunskap uppstå i anslutning till vad för närvarande gäller beträffande fastighetsregisterkommissionen. Den där tillämpade organisationen torde

dock vid ett bestående reglerande av verksamheten icke böra följas. Härtill kommer att kostnaderna för ett fristående verk med endast ifrågasvarande uppgift skulle med avseende å chefsersättning, lokal m. m. bliva större än om göromålen under enhetlig ledning sammanföras med andra av motsvarande eller därmed sammanhörande art.

Vad nyss sagts rörande olämpligheten av en uppdelning på olika myndigheter av överinseendet över fastighetsregistrering på landet och i samhällena samt fastighetsbildningen ävensom angående nödvändigheten av beredandet av nödig teknisk sakkunskap för tillsynsmyndigheten gäller även vid ett förläggande av tillsynen till justitiedepartementet eller kammarkollegiet. Vad särskilt angår justitiedepartementet skulle en verksamhet av ifrågasvarande slag även i övrigt illa ansluta sig till departementets nuvarande uppgift att endast hava överledningen över arbetet inom dess förvaltningsområde. Inom departementet skulle komma att uppstå en avdelning med samma uppgifter och arbetsformer som ett centralt ämbetsverk, en utveckling som strider emot administrationens organisation och väl prövats i ett och annat fall men övergivits.

Det har jämväl ifrågasatts, att överinseendet över den fastighetsregistrering, som verkställes i enlighet med bestämmelserna om fastighetsregistrering för stad, skulle övertagas av byggnadsstyrelsen. En dylik uppgift synes emellertid ligga helt vid sidan av styrelsens verksamhet. Denna är inriktad på husbyggnadsväsendet däri inbegripet stadsplaneväsendet. För fastighetsregistreringen utgör fastighetsbildningen den omedelbara grunden. Fastighetsbildningen ingår ej i stadsplaneväsendet i vidare mån, än densamma utgör ett led i stadsplanernas uppbyggande, och sålunda ej beträffande de till fastighetsbildningen anslutande mätningstekniska åtgärderna, som för registreringen äro av betydelse. Sambandet emellan fastighetsbildningen och registreringen är av halvt rättslig, halvt mätningsteknisk natur. Den rättsliga sidan av ifrågasvarande ärenden tillhör ej alls och det mätningstekniska endast sekundärt byggnadsstyrelsens intressen. Ämbetsverkets hela struktur synes tala mot dess övertagande av fastighetsregisterfrågor, varigenom dessutom det naturliga sambandet mellan fastighetsregistreringen i stad och på landet skulle brytas. Endast den omständigheten, att styrelsen omhänderhar vissa andra, städerna berörande ärenden, synes knappast tillräcklig att dit förlägga den del av fastighetsregistreringen, som berör städerna och de stadsliknande samhällena.

Ett annat förslag går ut på att, med avskiljande för sig av de städerna och de stadsliknande samhällena berörande angelägenheter beträffande stadsplaneväsen, fastighetsbildning och mätningväsen samt fastighetsregistrering, inrätta en fristående central myndighet för övertagande av tillsynen över dithörande ärenden. En uppdelning av nämnda slag innebär ett utbrytande från byggnadsstyrelsen av den del av husbyggnadsväsendet, som berör stadsplanerregleringen och för närvarande handlägges

å stadsplanebyrån inom styrelsen. För styrelsen skulle återstå i huvudsak dess ställning såsom statens organ för byggnaders uppförande, vård och underhåll samt såsom förvaltare av vissa kronans för civilt ändamål anslagna hus och byggnader ävensom annan kronans fasta och lösa egendom. Förslaget synes, å ena sidan, gå för långt, då det till det nya centralverket vill hänföra stadsplaneärenden samt, å andra sidan, ej vara tillräckligt vitt, då det genom hopförandet endast av det, som berör samhällena, ej medtar fastighetsregistreringen på landet. Stadsplaneärendena synas så nära sammanhånga med byggnadsstyrelsens allmänna verksamhet med avseende å husbyggnadsväsendet, att de knappast bör skiljas därifrån för att läggas till en myndighet med de uppgifter, som i övrigt föreslagits skola tillkomma denna. En uppdelning efter stads- och landsbestämmelser avviker i övrigt från den allmänna regeln, att de centrala verken handlägga ärenden från hela landet, som äro av sammanhörande eller i övrigt likartad natur. Även ur kostnadssynpunkt synes olämpligt att upprätta ett nytt ämbetsverk endast för ifrågavarande stadsärenden.

Den samhörighet, som förefinnes emellan fastighetsregistreringen i stad och på landet och likaledes emellan fastighetsbildningen och mätningsväsendet i stad och på landet ävensom emellan dessa institut inbördes synes påkalla, att de i administrativt hänseende omläggas till större gemenskap. Härför talar betydelsen av ett enhetligt bedömande av hithörande frågor, kostnadernas nedbringande samt möjlighet till förenklingars genomförande. Exempelvis kunna inspektioner å fastighetsregisterarbetet förrättas för landet och städerna vid samma inspektionsresor. Tillika skulle därav följa, att likartade förrättningar skulle läggas under samma myndighets ledning och att förrättningsmännen skulle vara underkastade samma uppsikt vid likartade förrättningar, och icke såsom för närvarande ofta är fallet beträffande vissa lyda under en tillsynsmyndighet och beträffande andra under en annan eller överhuvud icke under någon alls.

Såvitt nu särskilt angår registreringsväsendet, synas synnerligen starka skäl tala för, att den centrala myndighet, som handhar överinseendet över den ena grenen av registreringsväsendet, ombesörjer även den andra grenen därav. Förslag kommer nedan att väckas, att tillsynen över fastighetsbildningen jämte mätningsväsendet på landet samt, i viss ordning, över samma institut i stad och andra samhällen, där stadsbestämmelserna gälla, anförtros ett nybildat centralt ämbetsverk. I anslutning till vad ovan anförts synes under detta ämbetsverk böra förläggas jämväl det med fastighetsbildningen nära samhörande fastighetsregistreringsväsendet. Stommen i detta nya ämbetsverk skulle bildas av lantmäteristyrelsen, och skulle däri upptagas fastighetsregisterkommissionen.

Beträffande fastighetsregistreringen skulle det nybildade verket erhålla samma befogenhet som för närvarande tillkommer lantmäteristyrelsen

beträffande jordregistret och fastighetsregisterkommissionen vidkommande den registrering, som sker enligt de för stad gällande bestämmelser. Ifrågasattas kan därvid dock, huruvida icke med hänsyn till den utveckling, som skett på registreringsområde, den kommissionen tillkommande rätten att återkalla förordnande för person att vara förrättningsman för upprättande av registerkarta eller registerförare icke längre skall tillerkännas tillsynsmyndigheten. Denna befogenhet synes, i överensstämmelse med i allmänhet gällande ordning, böra tillkomma allenast den myndighet, som har att utse registerförare.

c) *Jordeboken
såsom grund
för jord-
registret.*

Jordebokens
nuvarande
uppgifter.

Jordebokens ursprungliga uppgift var att bilda ett register över den ränta och kronotionde (s. k. grundskatter) samt besvär till kronan, vilka vidhäftade jorden. Med hänsyn till den redovisning av jorden, som därav följde, kom jordeboken att bliva ett register jämväl över fastigheterna i riket, vilket register med tiden utvecklades därhän, att det upptog icke allenast den skatte- och avradspliktiga jorden utan jämväl från dylika onera befriade fastigheter. Jordeboken redovisar emellertid endast jordeboksenheterna, det vill säga för sig bestående, odelade fastigheter (hemman, lägenheter etc.). Vid hemmanen angåvos de för dem gällande skattetalen, därvid det ursprungliga mantalet från att hava varit ett uttryck för antalet bönder övergick att bliva en bestämning för bondens jord och dess omfattning. Enär de jorden åvilande pålagor utgingo olika allt efter fastigheternas natur av krono, skatte eller frälse, kan ur jordeboken hämtas upplysning rörande fastigheternas jordnatur, vilket numera är av särskild betydelse såvitt angår de såsom krono upptagna fastigheterna och dessas ställning såsom kronan eller i övrigt det allmänna tillhörig eller under dess vård och inseende stående fast egendom. Såsom grunddokument i dessa hänseenden består jordeboken ännu.

Till de uppgifter, som jordeboken sålunda fått, har tillkommit ett flertal andra. I anslutning därtill, att fastigheterna i jordeboken upptagits efter socknar, härad och län, utgör jordeboken en stomme för rikets indelning i administrativt, kommunalt och judiciellt samt, i stort sett, även ecklesiastiskt hänseende. Vidare hava i jordeboken i dess egenskap av fastighetslängd införts vissa uppgifter angående andra fast egendom åvilande avgälder än grundskatter och besvär, såsom frälseräntor, landskyld, landgillen, avgälder från avsöndrade lägenheter m. m.

Med hänsyn till de förändrade förhållanden, som inträtt beträffande alla de områden jordeboken varit avsedd eller i övrigt kommit att tjäna, har ifrågasatts, huruvida jordeboken för närvarande vore av den betydelse, att dess fortsatta förande alltjämt vore påkallat.

Tillsynen över jordebokens förande omhänderhaves av kammarkollegiet. Tidigare skulle jordeböckerna upprättas varje år. Enligt 1724 års jordeboksmetod förenklades detta därhän, att så kallade persedeljordeböcker, upptagande de olika räntepersedlarna, skulle uppläggas vart

sjätte år, och för de mellanliggande åren uppgjordes så kallade extrakt-jordeböcker, vilka redovisade endast summan för varje fastighet av räntorna efter så kallad kronovärdering. Sedermera medgavs, att i stället för extraktjordeböcker skulle få avgivas förändringsextrakter, innehållande de förändringar som årligen inträffade med kronans hemman och räntor. Enligt kungl. kungörelsen den 20 mars 1931 (nr 47) skola jordeboksförändringsextrakt icke vidare avlämnas.

Nu gällande jordeböcker hava upprättats jämlikt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts kungörelse den 11 maj 1855. Vidare föreskrifter rörande den nya jordebokens inrättande äro meddelade i kammarkollegiets på Kungl. Maj:ts brev den 17 december 1869 grundade kungörelse den 28 januari 1870. Enligt sistnämnda kungörelse skulle jordeboken uppläggas i fyra exemplar, varav ett förvaras i sockenkyrkan, ett å häradsskrivarkontoret, ett å landskontoret och ett hos kammarkollegiet. Häradsskrivaren upprättade ett förslag till jordebok, vilket efter i landskontoret undergången granskning insändes till kollegiet för ytterligare granskning och fastställelse. I de sålunda fastställda jordeböckerna hava, i enlighet med därom fattade vederbörliga beslut, införts uppkommande förändringar.

År 1884 voro nya jordeböcker fastställda för alla län med undantag av Kopparbergs län, där, med hänsyn till föreliggande särskilda jordförhållanden, jordebok fastställd efter de nya grunderna alltjämt föreligger allenast för Västerbergslags fögderi. För övriga fögderier i länet gäller 1825 års jordebok. Enär denna föga överensstämmer med rådande fastighetsförhållanden, kan sägas, att jordebok saknas för dessa trakter.

I jordeboken finnas fastigheterna upptagna under tre huvudtitlar: kro-noegendomar, skatteegendomar och frälseegendomar. De förstnämnda redovisas under två rubriker: »Under allmän disposition» och »under enskild disposition», varav den förra upptager sex klasser, a) kungs- och kungsladugårdar samt säterier, b) boställen, c) hemman, d) jordlägenheter, e) fiskerier samt f) verk och inrättningar, och den senare, avseende fastigheter upplåtna under åborätt eller under andra särskilda stadgan-den åt enskilda, fem klasser. Skatteegendomar upptagas under sex klas-ser och frälseegendomar under sju klasser.

För varje hemman och lägenhet angivas i jordeboken dess namn och nummer samt för hemmanen tillika såväl oförmedlat som nuvarande mantal. I de orter, där öresland, stångfall eller andra byamålet utmärkande benämningar förekomma, antecknas detta.

Vidare införas egendomarna åvilande ränta och kronotione samt rustning eller rotering. Fastighet, som fått sig åsatt särskild ränta eller kro-notatione eller vore roterad, skulle för sig uppföras, ehuru den vore tillhörighet till hemman. I särskild anteckningskolumn skulle upptagas un-derrättelse rörande åtskilliga omständigheter såsom från hemman eller lägenheter skedda jordavsöndringar och, enligt förut gällande bestäm-

melser, åvilande odlingslån samt, vad angår boställen och staten tillhöriga egendomar, huru de disponeras eller det ändamål, för vilket de vore anslagna.

Beträffande avsöndrade lägenheters redovisning föreskrevs emellertid genom Kungl. Maj:ts brev den 9 januari 1874, att i stället för lägenheter-nas upptagande i jordeboken över desamma skulle föras särskilda för-teckningar, vilka skulle anses såsom delar av jordeboken. Efter jordre-gistrets tillkomst skola emellertid avsöndrade lägenheter icke längre in-föras i jordavsöndringsförteckningen eller antecknas i jordeboken.

Jordeboken redovisar emellertid icke all till landsbygden hörande jord. I samhälle å landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggan-de skall iakttagas och för vilken Kungl. Maj:t förordnat, att fastighets-register såsom för stad skall föras, skall jämlikt 7 kap. 17 § lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad, sedan fastighetsregister upplagts, fastighet eller område, som ingår i samhället, uteslutas ur jor-deboken.

Såsom ovan berörts hava fastigheterna i jordeboken upptagits efter den bestående indelningen i bruksenheter. Efter hand som dessa enheter kommit att genom lantmäteriförrättningar och avsöndringar eller på an-nat sätt uppdelas i juridiskt självständiga fastigheter, har den kamerala in-delningen, det vill säga ordningen för fastigheternas upptagande i jor-deboken såsom grund för skattens utgörande, skilt sig från den juridiska indelningen. Detta har emellertid icke fått uttryck i jordeboken i vidare mån än vad nyss nämnts beträffande avsöndringar.

Redovisningen i jordeboken av nytillkomna fastighetsenheter är även mycket ofullständig. Kammarkollegiet avgör, huruvida en fastighet skall såsom självständig enhet införas i jordeboken eller därur avföras. Själv-ständiga registreringsenheter kunna, såsom förut nämnts (sid. 9 och 10), uppkomma dels på grund av omedelbart beslut av kollegiet, därvid an-ledningen kan vara att en fastighet, ehuru självständig, tidigare oriktigt betraktats såsom lydande under en annan i jordeboken upptagen fastig-het, dels ock i anslutning till bestämmelserna i jordregisterförordningen. Registreringsenhet, som uppkommer omedelbart genom kollegiets beslut, införes i jordeboken. Enär meddelande om dylik förändring lämnas läns-styrelserna för införande i det av dem förda exemplaret av jordeboken, erhålla över länsstyrelserna, i anslutning till bestämmelserna i jordre-gisterförordningen, jämväl jordregistrets förare underrättelse därom för ändringens iakttagande i registret. Om däremot en fastighet registre-ras såsom självständig enhet med stöd av jordregisterförfattningen, skall den nya fastighetsenheten väl överföras till särskilt upplägg i jordregist-ret, men sådan fastighet intages endast i vissa fall såsom särskild fastig-hetsenhet i jordeboken. Vid sammanläggning av fastigheter eller delar därav göres sålunda i de fall, då kammarkollegiet jämlikt § 16 jordregis-terförordningen bestämmer den benämning, varunder den nybildade fas-

tigheten skall på särskilt upplägg upptagas i jordregistret, allenast anteckning om sammanläggningen i jordeboken. I de fall kollegiet ej sätter namn, erhåller kollegiet över huvud ej kännedom om den nya fastighetsenhetens tillkomst. Har på grund av beslut enligt lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning viss del av en jordregisterenhet överflyttats från en socken till en annan, avföres, sedan vederbörlig fastighetsdelning ägt rum, den överflyttade delen från enhetens upplägg och upptages å särskilt upplägg i jordregistret för den andra socknen. I dylika fall, i vilka kollegiet har att sätta namn å den nybildade fastigheten, uppföres denna såsom självständig enhet även i jordeboken. Motsvarande förfarande äger rum vid överförande av område från stad till socken.

Beträffande fastighetsenheterna i jordeboken skall, i anslutning till vad förut anförts, vidare iakttagas namn, nummer, skattetal och jordnatur. Här ovan (sid. 9 o. f.) har angivits ordningen för namnsättning å fastigheter dels i anslutning till bestämmelserna i jordregisterförordningen och dels efter kammarkollegiets prövning i andra fall. Kollegiets prövning av dylika ärenden kan ej ske endast med ledning av jordeboken och de handlingar i övrigt, som stå till kollegiets förfogande. Enär kollegiet ej erhåller meddelande om alla de fall, då nya fastighetsenheter uppstå, eller namnen å dessa enheter, måste kollegiet inhämta besked av överlantmästarna rörande eventuell förekomst i jordregistret av fastigheter med samma eller likartat namn som det, vilket ifrågasatts för den fastighet, som med prövningen avses.

Ändring i det skattetal (mantal, öretal etc.), som finnes åsatt varje hemman, torde numera endast sällan ifrågakomma. Ett dylikt fall kan uppstå, då vid sådan ändring i rikets indelning, beträffande vilken icke gälla bestämmelserna i lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m. m., viss del av ett hemman avskiljes därifrån och mantalet till följd därav jämkas å kvarvarande och överförd del (jfr kungl. kungörelsen den 25 april 1924, nr 101, med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning). Ett hemmans skattetal kan även tänkas bliva ändrat på grund därav, att det samma befinnes hava felaktigt angivits i jordeboken.

Mantalets anmärkande vid hemmanen är allt fortfarande av en viss betydelse. Såsom grund för beräkningen av fastighet åvilande räntor spelar det väl numera ingen roll, utom såvitt angår frälseräntor, vari ingår hemmantalsränta. Likaså kan mantalet sägas ej längre erfordras såsom bestämmande vid utgörandet av natura-besvär, sedan dessa till största delen försvunnit eller omvandlats att fullgöras efter annan grund än mantalet och de återstående icke utkrävas i den omfattning, att fråga blir om deras fördelning efter mantal. Däremot kvarstår mantalet såsom bestämmande för fastigheters andel i vissa rättigheter och förmå-

ner, såsom i rotebesparingskassor, augmentsräntor och avgälder från avsöndrade lägenheter, varjämte mantalet ofta utgör delningsgrund beträffande för flera fastigheter samfälld mark och gemensamma förmåner. Sålunda tillkomma till exempel enligt 7 § i lagen den 5 juni 1909 (nr 53 sid. 1) angående husbehovsskogar inom vissa områden vederbörande brukningsdelar efter deras mantal andel i samfälld husbehovsskog. Detsamma gäller enligt reglementena för de allmänningar, som vid avvitringer inom de nordliga delarna av riket avsatts för de särskilda avvitringslagen. Enligt lagen den 13 maj 1932 (nr 107) om häradssallmänning gäller såsom huvudregel, att allmänning tillhör de fastigheter inom häradet, vilka äro satta i mantal, och åtnjuta ägarna av sagda fastigheter delaktighet efter oförmedlade mantalet.

I nu gällande jordebok anges såväl det förmedlade som det oförmedlade mantalet. I jordregistret finnes däremot endast det förmedlade mantalet uppfört. Såsom framgår av vad nyss anförts kan emellertid kännedom även om det oförmedlade mantalet vara av betydelse.

I äldre tider voro vid fastigheter allt efter deras natur av krono, skatte eller frälse bundna olika besvär av växlande slag. Genom grundskatternas avskrivning i överensstämmelse med 1885 och 1892 års riksdagens beslut och avlyftandet av sagda besvär samt upphörandet av den med viss privilegierad jord följande befrielse från eller lindring i deltagande i vissa besvärs utgörande har numera jordebokens betydelse för upplysningar i berörda hänseende samt behovet av jordnaturens anmärkande vid de särskilda fastigheterna praktiskt taget upphört. Visserligen återstå vissa rester av utlagor, vilka ehuru av grundskatts natur icke kommit att falla under nämnda avskrivningsbeslut. Denna ännu utgående grundskatt är emellertid utan ekonomisk betydelse för statsverket. Den debiteras och redovisas i kronans räkenskaper under titel diverse inkomster. De fastigheter, av vilka grundskatt fortfarande utgår, äro vissa hemman och lägenheter under Rosersbergs och Tullgarns kungsgårdar, vissa skogsstatsboställen, vissa egendomar disponerade av tullverket, lotsverket eller lotsar, vissa egendomar anslagna till fonder och inrättningar, en del soldattorp, kronoavradsländ med flera. De grundskattebelopp, varom här är fråga, utgöra tillhopa omkring 1400 kronor.

Härtill komma vissa grundskatter, som voro anslagna den skattskyldige fastighetsinnehavaren själv såsom ersättning för annan prestation. Dessa skatter redovisades tidigare med lika belopp å riksstatens båda sidor. Särskilt anslag på riksstatens utgiftssida förekommer numera endast för de å kronotonde anordnade prästutlagorna, för vilka i 1934/1935 års riksstat under titeln prästutlagor finnes upptaget ett anslag å 267 kronor 15 öre. Även övriga kvarstående anordnade grundskattebelopp äro obetydliga. Enligt kungl. kungörelsen den 21 december 1917 (nr 893) med föreskrifter angående medelsförvaltningen i länen skall med uppbördsboken, till bestyrkande av den verkställda debiteringens riktighet

såvitt angår grundskatt, avlämnas förteckning över dylik skatt. Denna förteckning upprättas med ledning av jordeboken.

Skatteköp av kronohemman och lägenheter sker med ledning av den för fastigheten upptagna grundröntans »kronovärde». De nu gällande jordeböckernas upplysningar härom äro emellertid av föga värde. För skatteköpeskillingarnas uträknande får man söka utredning i de äldre jordeböckerna. Frågan om skatteköpeskillingarnas bestämmande har emellertid för alla i jordeboken tidigare upptagna fastigheter, som kunna ifrågakomma till skatteköp, ordnats på det sätt, att för dessa fastigheter skatteköpeskillingarna uträknats och uppförts i särskilda förteckningar. Skulle i något sällsynt fall fastighet, vilken kan bliva föremål för skatteköp, ej finnas upptagen i jordeboken, får särskild skattnämningsbeslut av fastigheten ske, därvid tillämpas kungl. kungörelsen den 26 maj 1899 angående förändring i gällande föreskrifter om åsättande av grundskatt.

Såsom andra pålagor åvilande fastighet kan nämnas kungsskjuts, det vill säga skjuts som uppbådas för kungliga personers resor inom landet, samt kronoskjuts. Med avseende å dessa besvärs utgående har jordnaturen ännu inverkan. Enligt ännu ej upphävida men knappast tillämpade bestämmelser torde i fredstid kronoskjuts få anlitas för transporter av kronans manskap och persedlar i fall, då stor skyndsamhet oundgängligen är av nöden samt då fullt betryggande uppgörelse icke kan åvägbringas utan särskilt dryg ersättning. För såväl kungs- som kronoskjuts skall utgå lega. Från kungsskjuts är fritaget det ypperliga frälset (säterier, rå- och rörshemman samt insocknehemman), och från kronoskjuts äro likaledes befriade hemman av viss natur. Kungsskjuts torde numera knappast påfordras och kronoskjuts lärer allenast tagas i anspråk någon gång för transport av insjuknad militär personal. Frågan härom torde få anses i huvudsak allenast vara av teoretisk betydelse.

Utöver vad ovan anförts hava grupper av fastigheter intagit en särskild ställning i förhållande till vissa allmänna besvär. Härav återstår dock numera föga. Från tillfällig inkvartering under fredstid torde, jämlikt lagen den 21 februari 1890 (nr 8 sid. 1) angående jämkning av den på hemman å landet vilande inkvarteringsbörda samt prästerskapets privilegier, vara frikallade kyrkoherde- och komministerboställen samt stomhemman och klockarbol. Ecklesiastika boställen äro likaledes fria från deltagande i byggande och underhåll av kyrka, prästgård m. m. (lagar den 5 juni 1909, nr 55 sid. 2 och 3). Rustnings- och roteringsskyldighet påvilar fortfarande ett mindre antal fastigheter men upphör även för dessa allt efter som vakans uppstår i rusthållet eller roten. Vid jordebokens uppläggande skulle anteckning verkställas om vederbörande hemmans skyldighet i förevarande avseende. Då denna skyldighet bortfaller, göres emellertid ej anmärkning härom, vadan av jordeboken ej vinnes upplysning om de för närvarande rustnings- och roteringsskyldiga fastigheterna.

Såsom förut berörts finnas i jordeboken vid vederbörande fastigheter angivna ej allenast dem åvilande ränta och pålagor till kronan utan jämväl uppgifter rörande åtskilliga andra avgälder, som vidhäfta vissa fastigheter.

Beträffande frälseräntor utvisar väl jordeboken icke vilka fastigheter som besväras av dylika räntor eller räntans belopp. Såvitt iråga är om skattefrälseränta skall emellertid enligt 6 § i förordningen den 11 september 1885 (nr 55) angående inlösen av dylika räntor skattefrälsehemman, vars ränta inlösts till kronan, i jordeboken omföras till skatte. Fråga om inlösen av dylik ränta prövas av kammarkollegiet. Enär inlöst ränta skall lagfaras för kronans räkning, kan underrättelse om skattefrälseräntas inlösen emellertid även inhämtas av lagfartsprotokoll och fastighetsböcker. Härjämte har å advokatfiskalskontoret i kammarkollegiet, som har att förvara åtkomsthandlingarna till inlösta räntor, upprättats förteckning över dessa.

Beträffande frälse-skatte-räntors avlösning kan av jordeboken ej inhämtas upplysning om räntornas upphörande men däremot av vederbörande lagfarts- och inteckningsprotokoll samt fastighetsbok, där, efter anmälan av länsstyrelserna, som pröva dylika ärenden, anteckning inilyter angående ansökningen och räntans upphörande m. m. Kammarkollegiet har att lämna länsstyrelsen hos kollegiet förefintliga upplysningar av betydelse för ansökningens handläggning. Kammarkollegiet har jämväl att pröva besvär över länsstyrelses beslut i sådant ärende (jfr lag den 8 november 1912, nr 277, om avlösning av vissa frälseräntor och lag den 14 juni 1929, nr 165, om ändring i vissa delar av samma lag).

I samband därmed att genom lag den 25 maj 1905 (nr 31 sid. 1) rörande avgäld från avsöndrad lägenhet förordnades, att sådan avgäld skulle upphöra att utgå, föreskrevs tillika, att lägenhet kunde åläggas att fortfarande utgiva vissa avgäldsbelopp motsvarande viss andel av tidigare utgående avgäld (så kallad överskjutande avgäld) eller av stamfastigheten besvärande allmänna utskylder. Överskjutande avgäld kunde avlösas enligt lag av den 19 april 1907 (nr 15 sid. 1). Enligt föreskrift i nämnda två lagar samt kungörelser den 25 maj 1905 (nr 31 sid. 3) och den 17 maj 1907 (nr 29 sid. 3) om verkställandet av anteckning i jordeboken i vissa fall rörande avsöndrad lägenhet skulle anteckning om fastställelse av överskjutande avgäld och andel i allmänna utskylder samt om avlösning av avgäldsskyldighet verkställas i jordeboken, så framt lägenheten eller dess stamhemman där upptages. På grund av stadgande i kungörelse den 12 maj 1917 (nr 283) skall anteckning numera ske jämväl i jordregistret.

De så kallade hospitalsräntorna hava jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 12 maj 1876 indragits till statsverket. Enligt förordningen den 5 juni 1909 (nr 68 sid. 1) skulle de jämlikt sagda brev till statsverket indragna

och utgående räntor samt kronotionde med flera avgälder av hemman och lägenheter genom kammarkollegiets försorg efter angivna grunder omsättas i penningar och för varje fastighet i kronans räkenskaper sammanföras till en summa under benämning indragen hospitalsränta. Jordägaren tillförsäkrades rätt att friköpa sig från denna ränta. I jordeboken skulle göras anteckning beträffande avlösning eller, därest ej hela lösenbeloppet guldits, rörande den i förhållande till den gjorda inbetalningen skedda räntenedsättningen. Av jordeboken framgår sålunda, huruvida fastighet besväras av indragen hospitalsränta och dennas belopp.

Landskyld är en till prästerskapet och kyrkor utgående avgift av en del fastigheter i Göteborgs och Bohus län. Jämlikt gällande föreskrifter har anteckning om fastighet åvilande landskyld samt dennas belopp och till vem den utgår införts i jordeboken, däri landskylden såsom icke utgörande någon från kronan överlåten rättighet icke inräknats i hemmanets grundskatt utan förts »inom kolumn». Ehuru jordebokens uppgifter om landskyld icke torde vara uttömmande, skänka dock anteckningarna där en viss publicitet åt ifrågavarande pålaga.

Enligt förordningen den 14 oktober 1898 (nr 91 sid. 6) angående upphörande av den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld med däri genom förordningen den 20 november 1908 (nr 138 sid. 6) vidtagen ändring kan fastighetsägaren friköpa sig från skyldigheten att utgöra landskyld. Om avlösningen skall anteckning ske i jordeboken. Till prästerskapet utgående landskyld av ecklesiastika boställen skall vid blivande ny utarrendering upphöra, varom anteckning likaledes skall göras i jordeboken. Landskyld torde ännu utgå för omkring 300 fastigheter.

Från vissa fastigheter utgår landgille till kyrkor och prästerskap i Skåne, Halland och Blekinge. Denna avgift kan utgå såväl av fastighet, vilken äges av kyrka eller tillkommer viss prästerlig befattning såsom avlöningstillgång, eller som äges av enskild. Av landgille finnas vissa olika grupper. Beträffande vissa landgillen är dettas belopp mera bestämt fixerat, under det att för en del fastigheter landgillet i anslutning till bestämmelserna i ett Kungl. Maj:ts brev av den 8 februari 1867 övergått till ett slags arrendeavgift.

Landgillena hava antecknats i jordeboken, därvid de uppförts inom linjen. De hava emellertid icke ingått i kollegiets fastställelse av jordeböckerna, utom såvitt angår landgillena i Malmöhus län. De i jordeböckerna för Kristianstads, Blekinge och Hallands län förekommande uppgifterna om kyrkornas landgillen äro ofullständiga och otillförlitliga. Enligt förordningen den 20 november 1908 (nr 138 sid. 1) må i vissa fall den till utgivande av landgille förpliktade friköpa sig från denna skyldighet. Rörande dylikt friköp skall anteckning ske i jordeboken.

Jämlikt kungörelse den 11 september 1863 (nr 48 sid. 1) hava de så kallade halländska kyrkohemmanen, jämte landgille, vid skatteförsälj-

ning åsatts en årlig spannmålsränta, vilken för all framtid skulle utgå av den skattesålda kyrkoegendomen och tillfalla landgilletagaren. Spannmålsräntan skulle i jordeboken påföras hemmanet under titel »ränta i följd av skatteköp».

Innehavaren av avgiftspliktig fastighet kan friköpa sig från utgörandet av landgille, som icke motsvaras av äganderätt till jord, samt från »ränta i följd av skatteköp». I jordeboken skall göras anteckning rörande dylikt friköp (se förordning den 20 november 1908, nr 138 sid. 3).

Jordebokens redovisning av vissa fastigheter under krononatur är alltså i vissa fall av icke ringa vikt för det allmänna. Enligt gällande ordning för jordebokens förande skola under kronotitel uppföras alla fastigheter, som icke äro av skatte eller frälse natur. Till krono hänföres sålunda statens egen jord, därunder inbegripet till enskilda under stadgad åborätt eller annan ständigt besittningsrätt upplåtta fastigheter, vidare ecklesiastiska boställen samt jord tillhörig kyrkor, akademier etc. En fastighets upptagande såsom krono är av stor betydelse såsom angivande att fastigheten tjänar ett allmänt ändamål eller i övrigt står under kronans uppsikt. I den mån lagfart för kronan icke förekommer å äldre dylika fastigheter, är jordeboken en viktig ersättare för åtkomsthandlingar. Jordeboken utgör även ett samlingsregister över det äldre publika fastighetsbeståndet och beträffande viss dylik egendom den enda förteckning som överhuvud finnes.

En avsevärd förändring har under tidens lopp givetvis skett beträffande den kronan och det allmänna tillhöriga fasta egendomen. Kronojord har i stor utsträckning avhånts det allmänna och å andra sidan har nyförvärv skett av jord av skatte och frälse natur. I viss utsträckning hava dessa förändringar fått uttryck i jordeboken. Sålunda sker i jordeboken omföring från krono till skatte vid krononybygges förvärvande med äganderätt av åbon samt vid skatteförsäljning av kronojord. Rörande dylik omföring gives beslut av länsstyrelsen. Underrättelse om ärendet meddelas kammarkollegiet, som vid skatteförsäljning tillika har att granska den i länsstyrelsen uppgjorda beräkningen över beloppet av skatteköpeskillingen (jfr Kungl. Maj:ts brev den 6 maj 1817 och kungl. kungörelsen den 15 december 1848, nr 64 sid. 2). Vid försäljning eller byte i allmänna handeln av kronojord förutsättes, att den överlåtna egendomen i jordeboken omföres till jord av enskild natur. Direkt föreskrift härom finnes intagen i 31 § förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendomar m. m., vilken förordning avser kronan tillhörig fastighet under domänstyrelsens förvaltning. Där stadgas, att såvitt fråga är om i mantal satt jord, sådan jord skall, sedan köpebrev utfärdats, omföras till allmänt eller utsockne frälse. Omföring har skett allenast vid försäljning av hel jordeboksenhet eller ideell andel däri eller utbruten del, som åsatts mantal, och sålunda ej vid avsöndring eller avstyckning. I senare fall har dock, när

kännedom därom erhållits, anteckning skett vid stamfastigheten. Vid statens förvärv av fastighet skulle principiellt på motsvarande sätt omföring till krono ske av mantalssatt fastighet.

Sedan numera förvaltningen av kronans fasta egendom uppdelats på ett flertal centrala ämbetsverk, vilka själva ombestyra framställningar till Kungl. Maj:t och eventuellt riksdagen om försäljningar och inköp av fastighet eller själva hava att därom besluta, torde kammarkollegiet endast i begränsad utsträckning erhålla kännedom om inträffande förändringar. Detta gäller särskilt fastigheter under statens trafikverk, vattenfallsstyrelsen och de militära myndigheterna men även domänstyrelsens fastighetsförvärv. Den omständigheten att lagfarterna å försålda kronofastigheter likasom å kronans egna fastighetsförvärv redovisas i fastighetsböckerna innebär med hänsyn till de spridda uppgifterna föga lättnad, när det gäller att skaffa upplysning rörande det publika fastighetsbeståndet. Beträffande den ecklesiastika fasta egendomen föreligga däremot förutsättningarna för att kollegiet skall kunna följa skeende förändringar. Jämlikt lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall m. m. äger kammarkollegiet i viss utsträckning (beträffande s. k. friköp) meddela tillstånd till försäljning av ecklesiastik jord, och då försäljning sker direkt av Kungl. Maj:t erhåller kollegiet meddelande rörande köps avslutande. Rörande dylika försäljningar kan sålunda ske anteckning i jordeboken.

Jordeboken är icke allenast ett register över fastigheter och vissa dem berörande besvär och avgälder m. m. Enär landsbygdens jord är sockenvis redovisad i de särskilda delarna av jordeboken och delarna i sin ordning äro sammanförda efter härad, blir jordeboken härigenom en urkund för upplysning om såväl socken- som häradsindelningen i riket. Den kamerala eller jordebokssocknen, vars område oftast motsvarar jämväl den nuvarande ecklesiastika och borgerliga primärkommunen, kom med tiden att beteckna en för beskattningsändamål sammanförd grupp av fastigheter. Denna kamerala indelning synes i regel hava anpassat sig efter den vid jordeböckernas tillkomst rådande häradsindelningen. Å denna senare vilar väsentligen den administrativa och judiciella indelningen, därunder inbegripet fögderi- och tingslagsindelningen. Ehuru jordebokens ordning för upptagande av de särskilda fastigheterna under berörda större enheter icke är avgörande för indelningen, torde jordebokens uppställning i allt fall utgöra underlag därför.

Av det ovan anförda torde framgå, att den huvuduppgift såsom grundskatteregister, vilken ursprungligen tillkom jordeboken, genom grundskatternas avskrivning och i övrigt ändrade förhållanden i stort sett bortfallit och att jordeboken för tillgodoseende av de ändamål den för närvarande i övrigt tjänar är i hög grad otidsenlig. Att omedelbart av-

skaffa jordeboken såsom gällande urkund och hänföra den till de historiska dokumenten för att framdeles allenast utgöra utredningsmaterial och tillgodose forskningen torde dock icke lämpligen kunna genomföras. I väsentliga delar synes däremot jordebokens förande kunna upphöra.

Vad först angår jordebokens egenskap av grundläggande dokument såsom register över fastighetsbeståndet på landsbygden, märkes, att den redovisning av fastighetsenheterna, som gives i jordeboken och fastighetsregistret, ej är helt överensstämmande, och att skiljaktigheterna med tiden bliva allt större. Jordregistret upptager samtliga fastighetsenheter och är sålunda i detta avseende fullständigare än jordeboken, i vilken i viss utsträckning nybildade enheter ej upptagas. Ett bibehållande av jordeboken såsom grundläggande register över fastighetsenheterna skulle, därest nödig fullständighet och tillförlitlighet skall föreligga, nödvändiggöra att, såsom jämväl ifrågasatts, den nuvarande jordeboken underkastades en genomgripande revision och att i samband därmed en ny jordebok upplades.

Emellertid innebär en redovisning av fastighetsenheterna såväl i jordregistret som i jordeboken en dubbelföring, som väl må hava varit motiverad vid tiden för jordregistrets tillkomst och uppläggande men knappast längre torde behöva fortgå. Alla de i jordeboken förekommande upplysningar, vilka äro av betydelse för redovisning av fastighetsbeståndet i riket samt i samband därmed fastigheternas kamerala natur och skattetal, hava enligt givna föreskrifter oförändrade överförts till jordregistret. Från jordeboken har tagits vad denna i detta avseende haft att giva. Jordregistret har trätt i jordebokens ställe såsom en efter tidens krav utformad förteckning, vars uppläggande utgjorde en nödvändig förutsättning för erhållande av ett pålitligt och användbart underlag för redovisningen av de rättsligt bestående fastigheterna på landsbygden. Efter tillkomsten av det nuvarande jordregistret med dess fullständiga redovisning av jordeboksenheterna synes ett bibehållande av jordeboken såsom fastighetsregister obehövt.

Det väsentliga i kammarkollegiets uppgift med avseende å fastighetsredovisningen har efter jordregistrets tillkomst varit kollegiets prövningsrätt i frågor rörande fastighets upptagande såsom självständig enhet. Det huvudsakliga arbetet härutinnan har dock numera fullgjorts. De från jordeboken överförda uppgifterna och redovisningen i övrigt av fastighetsenheterna hava alltsedan jordregistrets tillkomst, i anslutning till bestämmelserna i § 27 jordregisterförordningen samt kammarkollegiets allmänna uppdrag såsom ansvarigt för jordebokens förande, varit föremål för granskning och prövning, därvid i stor utsträckning felaktigheter upptäckts och rättelse skett. Jordregistret torde för närvarande få anses på ett i stort sett fullständigt och tillförlitligt sätt redovisa fastighetsbeståndet.

Tiden synes vara inne för genomförande av den förenkling, som skulle

följa därav, att jordregistret även i sitt förhållande till jordeboken komme att betraktas såsom ett självständigt register, vars vidare uppläggande och förande i alla delar ombestyras under *en* tillsynsmyndighets ledning.

Ett överlämnande, på sätt sålunda föreslagits, åt jordregistret att vara huvuddokument jämväl för redovisning av fastighetsenheter lär böra medföra, att prövningen av frågor om felaktigheter, som ännu må förefinnas beträffande redovisningen av äldre enheter, från kammarkollegiet övertages av den centrala tillsynsmyndigheten för jordregistreringen. Den stora massan av ärenden av ifrågavarande slag har väl avgjorts i samband med jordregistrets uppläggande. Fortfarande förekomma dock fall, då prövning måste ske rörande en äldre fastighetsställning av självständig fastighetsenhet. Enär de myndigheter, som syssla med jordregistrets förande, numera förvärvat stor erfarenhet och kunskap i hithörande ämne, torde de vara väl förberedda att övertaga handläggandet av dylika spörsmål, dock att, då dessa ärenden ej sällan beröra juridiska frågor, exempelvis sammanhängande med lagfarts- och inteckningsväsendet, samt prövningen sålunda kan bliva beroende av juridisk sakkunskap, det får tillses, att dylik står till förfogande.

I detta samband må erinras om den särskilda handläggning av ärenden rörande fastighets ställning såsom självständig enhet, som numera ifrågakommer i anslutning till de nya fastighetsböckernas för landet uppläggande. Enligt 6 § lagen därom den 3 juni 1932 (nr 169) äger vederbörande häradshövding eller den som i hans ställe förordnats att handhava nämnda arbete att, där för verkställande av överföring till vederbörligt upplägg i fastighetsboken erforderlig upplysning beträffande en fastighet ej annorledes kan vinnas, verkställa undersökning vid sammanträde med sakägare och andra, som kunna antagas äga kännedom om förhållandena. Där så befinnes erforderligt, må sådant sammanträde hållas i orten, där fastigheten ligger. Dylik prövning torde väl i de flesta fall avse delfastigheter, men kan även komma att röra fastighetsenheter. Även om man torde kunna utgå från, att genom tillkomsten av nämnda bestämmelse rubbning ej skett beträffande kammarkollegiets rätt att, där ej annat är stadgat, pröva, huruvida en fastighet skall vara att betrakta såsom självständig enhet, kan dock vara i viss mån ovisst var gränsen i dessa fall går mellan kammarkollegiets och häradshövdingens eller hans ersättares befogenhet. Detta nya stadgande lär i allt fall kunna medföra, att tveksamma frågor i hithörande ämne lösas utan vederbörande centralmyndighets medverkan.

Vidkommande den prövningsrätt, som beträffande fastighets ställning i registreringsavseende skulle överflyttas från kammarkollegiet till tillsynsmyndigheten för jordregistret, må i övrigt erinras om kammarkollegiets åliggande att pröva frågor rörande avsöndringars rätta tillkomst och vad därmed äger samband. Enligt lagen den 27 juni 1896

(nr 41 sid. 1) om bland annat jordavsöndring hade länsstyrelsen att pröva frågor rörande fastställelse av avsöndring. Besvär över länsstyrelsens beslut skulle enligt kammarkollegiets instruktion upptagas av kollegiet. Genom 1926 års jorddelningslag avskaffades avsöndringsinstitutet och ersattes av avstyckningsförfarande. I fråga om avsöndring, som skett innan jorddelningslagen trädde i kraft, har i övergångsbestämmelserna till samma lag (lagen den 18 juni 1926, nr 327) föreskrivits, att vad i äldre lag stadgats fortfarande skall äga tillämpning, dock att, om fastställelse å avsöndring ej mellankommit, det upplåtta området kunde göras till föremål för avstyckning. Ärenden om avsöndring förekomma ännu. I den mån så sker böra de givetvis fortfarande höra under kollegiets handläggning.

En omständighet föreligger, som synes komma att medföra en viss olägenhet vid ett eventuellt överflyttande på föreslaget sätt av ärenden rörande fastighetsredovisningen från kammarkollegiet till tillsynsmyndigheten för jordregistret. Även om i vissa fall nödig utredning i dylika ärenden må stå att vinna ur de i lantmäteristyrelsen tillgängliga lantmäteriakter, kräves för handläggningen av flertalet av dem tillgång till de i kollegiet förvarade äldre och yngre jordeböckerna samt kollegiets arkiv. Det nya ämbetsverket skulle sålunda i stor utsträckning vara beroende av dessa dokument. Att i erforderliga delar överflytta detta material till sagda verk torde vara uteslutet med hänsyn till det behov därav, som kollegiet har för sina utredningar och övriga arbetsuppgifter, bland vilka jordeboksärendena numera ingå allenast såsom en jämförelsevis mindre del. Kollegiets arkiv kan ej heller med hänsyn till de forskningar av allmänhet och institutioner, som där bedrivs, på dylikt sätt splittras. På grund av de stora fördelar, som skulle vinnas genom den föreslagna koncentreringen till ett ämbetsverk av fastighetsregistreringen, torde emellertid få bortses från berörda olägenhet. Då det ur arbetssynpunkt ej lämpligen torde kunna tänkas, att registreringsmyndigheten varje gång utredning från kammarkollegiet tarvas i ett jordregisterärende skall sända sina befattningshavare till kollegiet för forskningar, torde sådan anordning få träffas, att ärendena för ändamålet remitteras till kollegiet.

Tillsynsmyndigheten över jordregistret skulle även hava att övervaka, att fastighetsenheter i registret upptagas med rätta namn, därvid i namnet anses ingå även det ordningsnummer, varmed fastighet skall betecknas, samt rätt skattetal och jordnatur. Namnsättningen sker för närvarande dels genom kammarkollegiet och dels genom länsstyrelsen; av sistnämnda myndighet allenast i de särskilda fall, som omförmälas i förordningen om jordregister. Enligt nu föreliggande förslag skulle jordeboken upphöra att föras såsom fastighetsregister och länsstyrelserna sålunda frigöras från deras nuvarande arbete därmed. Enär härtill kommer, att den befattning med förvaltningen av statens egen-

domar, som förut tillkommit länsstyrelserna, redan i väsentliga delar upphört, torde länsstyrelsernas möjlighet och intresse att i förevarande avseende följa fastighetsförhållandena hava i hög grad minskats. Lämpligare synes under dessa omständigheter vara att åt överlantmätaren, som i länen omhänderhar tillsynen över fastighetsbildningen samt jordregistrets förande, uppdrages den befogenhet, som enligt jordregisterförordningen för närvarande tillkommer länsstyrelserna. Erinras må, att vid tiden för jordregistrets tillkomst den ställning dåvarande första lantmätarna i länen intogo var en helt annan än den som vid lantmäteriväsendets omorganisation tillades överlantmätarna. Första lantmätarna synas knappast kunnat omhänderhava en uppgift av ifrågasatt slag, vilken däremot torde väl överensstämma med överlantmätarnas arbete.

Det kunde möjligen ifrågasättas, att i samtliga de fall namnsättning ifrågakommer, sålunda även där kammarkollegiet för närvarande beslutar, överlämna avgörandet åt överlantmätaren. Detta lär dock vara mindre ändamålsenligt. Vid namnsättningsärendens handläggning har understundom visat sig ur språkliga samt traditions- och andra synpunkter vanskligt att avgöra dessa ärenden, därvid i tveksamma fall yttranden plägat inhämtas från ortnamnskommissionen. Det synes på grund härav samt för beredande av möjlighet till en enhetlig behandling önskvärt, att en central prövning av viktigare namnfrågor bibehållas. Enär kollegiets befattning med fastighetsredovisningen skulle upphöra, torde den befogenhet, som nu enligt fastighetsregisterförordningen tillkommer kammarkollegiet, böra överföras å tillsynsmyndigheten för jordregistret. Detta bör gälla även i de övriga fall, då kammarkollegiet har att såsom övervakare av jordeboken bestämma rörande fastighetsenhets namn.

Den ordning, som för närvarande gäller vid uppkommande fall rörande ändring i fastighets skattetal, torde fortfarande böra tillämpas. Tillsynsmyndigheten för jordregistret skulle sålunda ej hava befattning därmed. Den omständigheten, att det oförmedlade mantalet ej finnes upptaget i jordregistret, innebär visserligen en ofullständighet. Denna torde emellertid vara av mindre betydelse, enär kunskap om delningsgrunden i de olika fall, då det oförmedlade mantalet skall användas därtill, i allmänhet torde vara väl känt i orten samt, där så ej är förhållandet, utredning lätt kan vinnas genom jordeböckerna.

Den materiella prövningen av frågor sammanhängande med hemmans jordnatur och därav beroende rättigheter och skyldigheter skulle genom upphörandet av jordebokens förande givetvis ej påverkas. I den mån jordregistrets uppgifter rörande jordnaturen ej äro tillfyllest, får vid de enstaka tillfällen, då spörsmål härutinnan kan uppstå, hänvändelse ske till den utredning, som i kammarkollegiet står till buds. Tillsynsmyndigheten för jordregistret tillkommer allenast att tillse, att i registret införes riktig uppgift rörande jordnaturen. Vederbörande myn-

digheter, av vilkas beslut och åtgärder förändring i jordnaturen är beroende, böra emellertid åläggas att till den befattningshavare, som för jordregistret, göra anmälan rörande inträffande förändringar för des-sas anmärkande i registret. Vad särskilt angår publik jord bör anmälan tillika ske till kammarkollegiet för iakttagande i den förteckning över dylik jord, som där bör föras.

Jordeboken utgör det enda centrala register, som finnes beträffande den publika jorden. Såsom register i sådant hänseende är jordeboken emellertid en mycket ofullständig urkund. Av stor betydelse är, att överskådliga och lättillgängliga uppgifter däröver äro att tillgå. Flera av de ämbetsverk, vilka hava kronoegendom under sin förvaltning, hava upprättat förteckningar över dem underlagd fast egendom. Någon enhetlig ordning förefinnes emellertid ej härutinnan. Vad angår den fasta kronoegendom, varöver kammarkollegiet har överinseende eller juridisk vård, föreligger icke något annat register än jordeboken, vilken i sådan egenskap är i hög grad otillfredsställande. En ny förteckning över sagda egendom är av största behov påkallad, i vilken jämväl vid vederbörande fastigheter kunde anmärkas de besvär eller rättigheter av olika slag, som fortfarande må vidhäfta egendomen. Lösningen av detta spörsmål kan emellertid sägas ligga vid sidan av frågan om jordebokens fortsatta förande. Oberoende av ordningen därutinnan framstår kravet på förbättrat förtecknande av det publika fastighetsbeståndet. Ett avskaffande av jordeboken kommer emellertid för kammarkollegiet likasom för vissa andra fastighetsförvaltande centrala ämbetsverk att i hög grad aktualisera frågan om upprättandet av dylika förteckningar. Detta ämne torde emellertid företrädesvis falla under den del av det under-tecknad den 21 april 1933 lämnade uppdrag, som avser den juridiska representationen för den publika fasta egendomen, och kommer att i sagda sammanhang bliva föremål för behandling.

Efter tillkomsten av liggare över staten och det allmänna i övrigt tillhörig jord torde ett upptagande i jordregistret av fastighets krononatur sakna betydelse. Och enär redan nu behov av en redovisning där av övriga jordnaturer knappast förefinnes, kunde synas lämpligt att uppgift om jordnatur uteslötes ur registret. Anledning torde emellertid ej föreligga att i detta sammanhang upptaga spörsmålet om en förenkling i redovisningen i denna del.

Beträffande de flesta fast egendom åvilande avgälder av skilda slag, vilka icke äro av grundskatts natur, såsom skattefrälseräntor, avgälder av avsöndrade lägenheter, hospitalsräntor, landskyld, landgille och särskild ränta av de så kallade halländska kyrkohemmanen, göres anteckning i jordeboken rörande dylika avgälders upphörande och vissa andra förändringar. Givetvis vore i hög grad önskvärt, att särskilda förteckningar upprättades över ifrågavarande så kallade tysta förmånsrätter samt att i övrigt anordning vidtoges för en bättre publicitet rörande desam-

ma än som följer därav, att avgälderna finnas upptagna i jordeboken. Närmast till hands synes därvid ligga, att de angåves i fastighetsboken vid vederbörande fastighet, såsom för närvarande sker beträffande fastighet åvilande annuitet för lån från odlingslånefonden och för förskott för avlösning av frälseränta. Härigenom vunnes även den fördelen, att publicitet skulle erhållas jämväl beträffande sådana gravationer av ifrågasvarande slag som vidhäfta i stad belägen fastighet. Bortsett från att ett genomgående av jordeboken för samlande och förtecknande av uppgifter om alla avgälder skulle förorsaka betydande omgång, skulle värdet av dylika förteckningar väsentligen minskas på den grund att man icke kan vara övertygad om att alla avgälder och förändringar beträffande dem äro redovisade i jordeboken eller att skedd redovisning är tillförlitlig. Frälseräntor förekomma över huvud icke där angivna, dock att beträffande skattefrälseräntor anteckning sker om deras upphörande. Även beträffande övriga slag av avgälder är jordeboken icke fullständig. Visserligen kan såsom ytterligare skäl för avgäldernas förtecknande anföras, att åtgärder därigenom lättare skulle kunna vidtagas för att framtvinga avgäldernas inlösen och upphörande. Det enda effektiva medlet för att nå detta mål synes emellertid vara en lagstiftning berättigande till avgäldernas tvångsavskaflande. Förslag i sådant hänseende hava även förelegat. Då den ofullständiga kännedom man äger om ifrågasvarande avgälder synes göra deras uppförande i fastighetsböckerna olämpligt samt avgäldernas försvinnande inom en närmare framtid må vara att förvänta, synes tillsvidare någon förändring icke böra vidtagas beträffande det officiella förtecknandet av dem och de förändringar, som vidkommande dem sker. I detta hänseende skulle sålunda jordeboken fortsätta att föras, dock att anteckning i jordeboken knappast vidare torde tarvas rörande avgäld från avsöndrad lägenhet, vid det förhållandet att förefintligheten av sådan avgäld och densammas avlösning skall angivas i jordregistret.

Genom särskild lagstiftning (lagen den 24 maj 1895, nr 36 sid. 1, angående vad till fast egendom är att hänföra) har bestämts, att i jordeboken upptaget fiskeri, varmed äganderätten till grunden ej är förenad, är att anse såsom fast egendom. En förutsättning för att dylikt fiskeri skall vara att betrakta såsom fast egendom, med den rättsliga ställning som därmed följer, är sålunda, att fisket är upptaget i jordeboken. Någon ändring i denna bestämmelse synes icke av behovet påkallad, därest jordebokens förande såsom fastighetsregister skulle upphöra. Jordeboken kommer att alltjämt finnas kvar såsom tillgängligt dokument, där upplysning kan vinnas rörande dylikt fiske. Några ytterligare fisken, vilka skola betraktas såsom fast egendom utöver de som redan finnas upptagna i jordeboken, lära icke kunna ifrågakomma.

Jordregistret, som är uppställt länsvis, lämnar beträffande indelningen därinom uppgift allenast om socken men däremot ej beträffande

härad. I jordeboken äro fastighetsenheterna upptagna sockenvis och socknarna häradsvis. Förändring i sockenindelning genom flyttning av område från socknen eller överföring dit av område från stad eller annan socken iakttages såväl i jordeboken som i jordregistret. Anteckning rörande kapellag (och kapellförsamling), som må finnas inom en socken, anmärkes i jordeboken vid de fastigheter, vilka tillhöra kapellaget. Likaså sker där anteckning rörande församlings uppdelning i särskilda kyrkobokföringsdistrikt. Motsvarande anteckningar göras ej i jordregistret.

Tillvaron av en urkund angivande häradsindelningen är i olika avseenden av betydelse bland annat vid handläggning av indelningsärenden. Kommer jordeboken icke längre att föras såsom urkund i sådant avseende, synes ersättning för densamma vara erforderlig. Detta torde vinnas genom åläggande för kammarkollegiet, som har att i första hand utreda och behandla frågor rörande ändring i rikets indelning, att föra liggare över häradsindelningen, upptagande de för närvarande i jordeboken för länet redovisade härad eller tingslag, där härad ej finnas, samt för ett vart härad eller tingslag de socknar, som äro belägna därinom. I liggaren skulle tillika införas de förändringar, som göras beträffande härads och sockens omfattning och gränser. Skulle för särskilda myndigheter föreligga behov av ytterligare uppgifter beträffande olika indelningsenheter, såsom exempelvis kommunalförbund, kyrkobokföringsdistrikt och kyrkliga samfälligheter, torde vederbörande myndighet böra hava att själv gå i författning om uppläggandet av förteckningar däröver.

För kammarkollegiet, som för sin prövning av indelningsärenden samt sitt arbete i övrigt ofta behöver tillgång till ett centralregister i Stockholm över fastighetsbeståndet i riket samt socken- och häradsindelning, ävensom i många fall för andra myndigheter och för enskilda personer, kommer frånvaron av ett dylikt centralregister att medföra åtskillig omgång och besvär. Med hänsyn till jordregistrets stora omfattning torde av ekonomiska skäl knappast kunna ifrågakomma att för förvaring i Stockholm verkställa en avskrift av hela jordregistret, vilken avskrift sedan skulle hållas fullständig i anslutning till alla uppkommande förändringar. Behövliga upplysningar skulle framdeles i stället få införskaffas genom utdrag av jordregistret. Väl skulle härav föranledas en ökad expedition från lantmäterikontoren i länen av utdrag ur jordregistret, men några allvarligare svårigheter eller större försening i arbetet torde dock knappast vara att befara. Uppgifter rörande särskilda fastigheter inom socken, vilken är föremål för reglering i indelningsavseende, torde redan nu ofta få rekvireras i form av utdrag ur jordregistret. Motsvarande förhållande föreligger beträffande områden på landsbygden, i vilka föras fastighetsregister. Erinras må tillika, att genom godtagandet av jordregistret såsom ensam liggare över fastigheterna en viss

lättnad skulle beredas överlantmätarna genom befrielse från översändandet till kammarkollegiet och andra myndigheter av jordregisterutdrag avseende meddelanden i olika avseenden till dem i deras egenskap av handhavare av jordebokens förande.

Jordeboken har i vart och ett av de särskilda länen funnits att tillgå i två fullständiga exemplar. Förutom den goda möjlighet, som härigenom förelegat att tillgodose det lokala behovet av upplysningar om fastighetsbeståndet, har jordebokens förekomst i mera än ett exemplar varit av betydelse även ur den synpunkten att, i händelse det i Stockholm förvarade exemplaret skulle förstöras genom ellsolycka eller annan skadegörelse, en rekonstruktion av registret varit lätt genomförbar. Enär enligt gällande bestämmelser hos distriktslantmätarna i samband med å särskilda fastigheter avhållna lantmåteriförrättningar samlas avskrifter av de rörande fastigheterna i jordregistret intagna uppgifter, varjämte förteckning över de flesta av jordregisterenheterna samt därav uppkomna delfastigheter finnes att tillgå i de i domsagorna förda, å jordregistret grundade fastighetsböckerna, torde i händelse av inträffad skadegörelse å jordregistret i visst län goda möjligheter finnas att rekonstruera vad som skadats. Härvid märkes tillika, dels att lokalerna för lantmåterikontoren i flertalet län under senare år nybyggts, därvid brandsäkra arkiv anskaffats, samt att även i övriga lantmåterikontor numera brandsäker förvaring av jordregistret möjliggöres, dels ock att i händelse av dylikt olycksfall jordeboken alltjämt finnes att tillgå såsom utredningsmaterial.

Genom kammarkollegiets fastställelse av jordeboken vid dess uppläggande samt kollegiets särskilda beslut över i jordeboken gjorda ändringar och tillägg äger jordeboken såsom urkund ett officiellt vitsord, som icke tillkommer jordregistret, vilket allenast innebär en registerföring över fastighetsenheter och därur uppkomna delfastigheter samt särskilda myndigheters beträffande fastigheterna i vissa avseenden träffade beslut. Med avseende härå må emellertid framhållas, att jordregistret upptager de av kollegiet fastställda enheterna sådana de angivas i jordeboken, varav registret, i den del det är avsett att ersätta densamma, är en under ämbetsmannansvar gjord avskrift. Felaktigheter må väl därvid hava uppkommit, men samma risk förelåg, när på sin tid den nuvarande jordeboken upplades med underlag av den därförinnan gällande jordeboken. Det har även visat sig, att trots jordebokens fastställelse icke så få felaktigheter däri förefinnas. På grund härav och med hänsyn till de noggranna bestämmelser, vilka ligga till grund för registrets förande, synas större betänkligheter icke böra möta att godkänna registret såsom urkund beträffande däri intagna uppgifter. Till jämförelse må nämnas den viktiga ställning såsom grund för gravationsbevis och andra upplysningar, vilken tillerkänts domsagornas inteckningsböcker, först på grund av praxis och sedermera med stöd av författningsstadgande. Nämda

böcker upptaga endast förteckningar över myndighets olika beslut i in-teckningsärenden utan att särskild fastställelse å förteckningarna till-kommit.

2. Tillsynen över fastighetsbildningen.

Fastigheterna i stad äro enligt beteckningen i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad av två slag, tomter och stadsägor. Tomterna kunna vara av ålder bestående eller bildade genom fastställd tomtindel-ning. Förutom tomter och stadsägor förekomma inom städerna områden, som icke ingå i fastighetsindelning, och räknas härtill dels områden, som äro gemensamma för flera fastigheter, dels vägar, gator, torg och all-männa platser samt vattenområden, som ej höra till någon fastighet. De rättsligen bestående tomterna redovisas i fastighetsregistrets tomtbok och stadsägorna i stadsägoboken, varjämte i bihang B till registret förteck-nas ovannämnda gemensamma områden samt i bihang C vägar, gator m. m.

Inom en stads område kunna vanligen urskiljas olika zoner, inom vilka fastighetsbildningen sker med hänsynstagande till olika förhållanden. I de centrala delarna förekommer starkt koncentrerad bebyggelse, i vissa delar bebyggelse ordnad efter villastadsmönster, i andra delar mera spo-radisk bostads- eller industribebyggelse och i åter andra delar rena jord-bruks- eller skogsområden. Där byggnadsverksamhetens ordnande är det dominerande intresset, regleras fastighetsbildningen till sina huvud-drag av planer av olika slag samt av utomplansbestämmelser. Den full-ständigaste och mest bindande är stadsplanen. Område, som ej ingår i stadsplan, kan i avseende å grunddragen för dess framtida ordnande och bebyggande, såsom beträffande huvudgator och andra allmänna platser, regleras genom stomplan. För område, som ingår varken i stadsplan eller stomplan, kunna meddelas utomplansbestämmelser. Förutom dessa i stadsplanelagen omförmälda planer och bestämmelser förekommer en-ligt 5 kap. 8 a § fastighetsbildningslagen ytterligare ett slag av plan. I nämnda lagrum stadgas nämligen, att avstyckning av ett flertal smärre lägenheter för bostadsändamål eller för beredande av plats för indu-striella anläggningar eller i annat liknande syfte inom område, för vilket stadsplan icke finnes fastställd, ej må ske med mindre magistraten god-känt plan att lända till efterrättelse vid avstyckning inom området. Inom ytterområdena, vilka särskilt i många mindre, gamla städer med små ut-vecklingsmöjligheter äro mycket stora, måste vid fastighetsbildningen anläggas ungefär samma synpunkter som vid fastighetsbildning på rena landsbygden. Där förekomma större och mindre jordbruks-, trädgårds-bruks- och bostadsfastigheter blandade om varandra och ofta vidlyftiga, obebyggda skogsområden.

Stadsplanen antages av stadsfullmäktige men skall för att bli va gäl-

lande fastställas av Kungl. Maj:t. Den upprättas med hänsyn till stadens behov av utrymmen för olika ändamål.

Bland de områden, som ingå under stadsplan, märkas byggnadskvarter, gator, torg, parker och andra allmänna platser, järnvägs-, hamn- och andra särskilda trafikområden, skydds- eller säkerhetsanordningar för vissa anläggningar, idrottsområden, begravningsplatser och vattenområden. Äganderättsförhållandena äro härvid ej grundläggande, dock att hänsyn skall tagas till markägarnas berättigade intressen samt — för underlättande av stadsplanens genomförande — till bestående ägo gränser. Stadsplanens fastställande rubbar icke förhandenvarande fastighetsindelning och är — bortsett från ett enda fall — icke i och för sig fastighetsbildande beträffande därunder ingående särskilda områden.

Det är avsett, att fastighetsbildningen inom byggnadskvarter skall ske genom på administrativ väg åstadkommen tomtindelning och dennas rättsliga genomförande. Nybyggnad inom byggnadskvarter är ej tillåten å mark, som icke blivit indelad till tomter. Emellertid är även tillåtet att inom byggnadskvarter bilda fastigheter genom avstyckning, och länsstyrelsen äger att, då synnerliga skäl därtill äro, medgiva undantag från nybyggnadsförbudet.

Ej heller vid byggnadskvarterers indelning i tomter, vilket såvitt möjligt bör ske i ett sammanhang för hela kvarteret, äro äganderättsförhållandena inom kvarteret avgörande för indelningen, men skall behörig hänsyn tagas till bestående äganderättsförhållanden samt av markens ägare framställda önskemål. Indelningen avser att tillskapa en plan för kvarterets ändamålsenliga bebyggande, därvid tomterna skola erhålla sådan form och storlek, att de kunna ändamålsenligt utnyttjas i enlighet med gällande föreskrifter.

Tomtindelning planlägges genom byggnadsnämnden och förslag till dylik indelning skall utmärkas å karta, upprättad av person, vilken äger behörighet att innehava befattning såsom mätningsman i stad. Förut har omnämnts, hurusom för vinnande av dylik behörighet kräves avläggandet av lantmäterieexamen eller examen från tekniska högskolan eller Chalmers tekniska institut. Kungl. Maj:t kan dock medgiva befrielse från nämnda villkor; och har dylik dispens meddelats i ett flertal fall. Byggnadsnämnden prövar även antagandet av tomtindelning, men skall denna för att bliva gällande fastställas av länsstyrelsen.

Tomtbildningens rättsliga genomförande sker på olika sätt beroende på tomtens förhållande till den bestående rättsliga fastighetsindelningen. Tomt, som motsvarar stadsäga, övergår omedelbart utan något ägarens åtgörande till rättsligt bestående tomt genom tomtens upptagande i tomtboken. Har tomt bildats av mark, som hör till särskilda fastigheter eller särskilda områden, som ej ingå i fastighetsindelning, sker det rättsliga genomförandet genom att ägodelningsdomaren eller i vissa fall ägodelningsrätten efter ansökan av ägaren meddelar tillstånd till områdenas

sammanläggning till tomt, varefter tomten upptages i tomtboken. Vid sammanläggningen lända i tillämpliga delar till efterrättelse bestämmelserna i 21 kap. avd. D och G i lagen om delning av jord å landet. I annat fall, det vill säga då tomten bildats av mark hörande endast till en fastighet eller ett i fastighetsindelning ej ingående område, sker det rättsliga genomförandet genom att tomten efter ansökan av markägaren införes i tomtboken.

Såsom villkor för tomts rättsliga bildande i de två senare fallen har uppställts, att tomtens gränser blivit rättsgiltigt fastslagna. Detta sker genom tomtmätning, i samband varmed tomtens areal beräknas och gränserna på marken utsätts, i de fall så kräves. Vid tomtmätningen sker jämväl redovisning av de fastigheter eller områden eller delar därav, som ingå i tomten. Där tomten ingår i fastställd tomtindelning, må mätning äga rum endast om fastställelsen å indelningen äger laga kraft. Tomtmätning, som verkställs, då tomtens ägare därom anhåller hos byggnadsnämnden eller nämnden eljest finner mätningen nödig, utföres av i stadens tjänst anställd mätningsman eller, där sådan ej finnes, av person som på förslag av byggnadsnämnden förordnas av länsstyrelsen. Sedan förrättningsmannen avgivit utlåtande angående tomtgränsernas rätta sträckning, är förrättningen i vad den avser gränsbestämning avslutad. Missnöje med utlåtandet anmäles hos ägodelningsdomaren. Beträffande förfarandet hos ägodelningsdomaren och ägodelningsrätten, dit ärendet i händelse av besvär i vissa fall går vidare, lända i tillämpliga delar till efterrättelse bestämmelserna för motsvarande fall i jorddelningslagen. Rådhusrätten är ägodelningsrätt i stad; och den lagfarna ledamot i rådhusrätten, som därtill utses, är ägodelningsdomare i stad. Där rådhusrätt ej finnes, lyder staden under ägodelningsrätten i den domsaga staden i judiciellt hänseende tillhör. Bestämmande av gräns för tomt kan ske även utan sammanhang med tomtmätning, därvid ovannämnda regler rörande gränsbestämning gälla.

Hel tomt, som till följd av ändring i stadsplan uteslutits ur tomtindelning, förlorar omedelbart sin karaktär av tomt och avföres ur tomtboken. Skall tomten ingå i gata eller allmän plats och tillhör den staden, överföres den till bihang C, i annat fall till stadsägoboken. Därest enligt fastställd stadsplan del av tomt uteslutes ur tomtindelning, är sådan tomt del att betrakta såsom stadsäga eller del av stadsäga och skall, då lagfart därå sökes eller tomt delen utan föregående lagfart avföres ur tomtboken, anses såsom avstyckad från tomten genom fastställelse å stadsplanen.

Stadsägorna upptagas i huvudsak i anslutning till äganderättsförhållandena och bilda i allmänhet rättsligt bestående fastighetsenheter. Uppkomsten av nya självständiga stadsägofastigheter ur stadsägor sker enligt ordning, som nära motsvarar fastighetsbildningen å den egentliga landsbygden. Stadsägorna utgöras också i stor utsträckning av rena

jordbruksfastigheter. Självständiga fastigheter bildas huvudsakligast genom avstyckning, laga skifte, sammanläggning av stadsägor, vilka var för sig bestå av ett eller flera områden, samt i vissa fall utbrytning av servitut.

Avstyckning företages efter ansökning hos byggnadsnämnden samt verkställas av i stadens tjänst anställd mättningsman eller, där sådan ej finnes, av till dylik befattning behörig person, som på förslag av byggnadsnämnden förordnas av länsstyrelsen. Vid förrättningens verkställande tillämpas föreskrifterna i ämnet i lagen om fastighetsbildning i stad, varjämte föreskrifterna i 2 och 3 kap., 6 kap. 1 och 3 §§, 18 kap. 3 § första stycket samt 19 kap. 27 § jorddelningslagen äga motsvarande tillämpning. Magistraten har att pröva och fastställa avstyckning, därvid yttrande må inhämtas från byggnadsnämnden. Besvär över magistratens beslut må anföras i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut. Besvärsrätt tillkommer även byggnadsnämnden.

Laga skifte i stad äger rum allenast för utbrytande av kvotdelar av fastighet eller av område, som vid mättningsförrättning undantagits för delägarnas gemensamma behov eller lämnats oskiftat. Kungl. Maj:t må dock, där särskilda omständigheter sådant föranleda, medgiva omdelning av redan skiftad stadsjord. Förrättningsman är i stadens tjänst anställd mättningsman, där denne är lantmätare, samt, ändock han icke är lantmätare, så framt samtliga delägare i jorden i ansökningen om skiftet föreslagit honom till förrättningsman. Vid laga skifte skall, där ej andra föreskrifter givas i fastighetsbildningslagen, bestämmelserna om laga skifte av jord å landet i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Innan förrättning fastställs, skall, där sådant påyrkas eller ägodelningsdomaren eller ägodelningsrätten eljest så prövar nödigt, yttrande inhämtas från byggnadsnämnden, som tillika må överklaga beslut om fastställelse.

Vad som gäller om ägoutbyte i samband med laga skifte, gäller även då sådan förrättning eljest förekommer. Besväras fastighet eller område av servitut, bestående av rättighet till skogsfång eller mulbete, må i viss ordning servitutet utan sammanhang med skifte utbrytas, därvid motsvarande bestämmelser i jorddelningslagen tillämpas.

Medgivande till sammanläggning av stadsägor sökes hos ägodelningsdomaren. Förfarandet vid sammanläggningen överensstämmer nära med vad som gäller om sammanläggning av områden, som enligt fastställd tomtindelning utgöra tomt. I viss utsträckning komma sålunda jorddelningslagens bestämmelser till tillämpning.

Bestämmande av gräns för stadsäga liksom över huvud taget av annan gräns än tomtgräns må på ansökan av sakägare verkställas enligt fastighetsbildningslagens föreskrifter om tomtmätning; dock skall, där gränsen utgör gräns mellan stadsjord och jord å landet eller ock sakägare det påfordrar, gränsens bestämmande ske i den ordning som stadgas i lagen om delning av jord å landet.

Vad i stadsplanlagen stadgas om stadsplan och tomtindelning i stad äger motsvarande tillämpning för köping ävensom i fråga om annat samhälle, där vid stadsplanelagens ikraftträdande den för städerna stadgade ordning för bebyggande skall iakttagas. Beträffande annan tätare befolkad ort på landet äger Kungl. Maj:t förordna, att vad i stadsplanlagen är stadgat för stad skall äga motsvarande tillämpning. I dessa samhällen fullgöras magistratens åligganden enligt fastighetsbildningslagen av länsstyrelsen.

Vidkommande de i fastighetsbildningslagen intagna bestämmelserna om tomtmätning och gränsbestämning gälla dessa även för samhälle å landet, varest finnes tomtindelning såsom i stad.

Fastighetsbildningslagens föreskrifter om sammanläggning av områden, som enligt fastställd tomtindelning utgöra tomt, skola tillämpas även för ort å landet, varest finnes tomtindelning såsom i stad. Vidare skola för samhälle å landet, för vilket föres fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser, komma till användning lagens föreskrifter angående avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning, och sammanläggning av stadsägor samt, utom vad angår utseende av gode män, laga skifte.

Förutom de mätningar, som föranledas av förrättningar för fastighetsbildning, förekomma inom städerna och övriga samhällen, varom här är fråga, behov av mätningar även i åtskilliga andra fall, såsom för de grundläggande stommätningar av samhällenas områden, som genom triangel- eller polygonmätning eller i annan ordning pläga utföras och vartill mätningarna för de särskilda fastigheterna ansluta sig, eller då mätningar ske på begäran av enskilda utan samband med legala förrättningar.

Fastighetsbildning beträffande jordbruksfastighet på den egentliga landsbygden och annan mark därstädes, i den mån densamma ej ovan berörts, sker i huvudsak genom laga skifte, som inbegriper förutvarande hemmansklyvning, avstyckning, vilken förrättning motsvarar tidigare ägostyckning och jordavsöndring, utbrytande av servitut, bestående av rättighet till skogsfång eller mulbete, samt sammanläggning av fastigheter. De för ifrågavarande åtgärder påkallade förrättningar verkställas av lantmätare, dock att avstyckning för bostadsändamål eller för beredande av plats för industriella anläggningar eller i annat liknande syfte må företagas även av annan person än lantmätare, såvida han äger behörighet innehava befattning såsom mättningsman i stad och fråga är om samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, samt område, för vilket faststälts byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller jämlikt äldre lag förordnats, att stadsplan skall upprättas, eller meddelats särskilda föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande eller för vilket godkänts avstyckningsplan. Om sådan förrättningsman gäller vad i jorddelningslagen är stad-

gat om lantmätare. Avstyckning i ett sammanhang av ett flertal smärre lägenheter för bostadsändamål eller för beredande av plats för industriella anläggningar eller i annat liknande syfte inom område, som icke är lagt under stadsplan eller byggnadsplan, må ej ske med mindre länsstyrelsen godkänt plan att lända till efterrättelse vid avstyckning inom området.

Beträffande område beläget å den egentliga landsbygden, för vilket större byggnadsverksamhet är att förvänta, skall länsstyrelsen, i händelse plan för byggnadsverksamheten erfordras, fastställa byggnadsplan. För byggnadsmark inom sådan plan må länsstyrelsen på framställning av markens ägare fastställa tomtindelning. Nybyggnad må där ej företagas i strid mot tomtindelningen. Denna utmärkes å karta, vilken skall upprättas av person, som äger innehava befattning såsom mättningsman i stad. Beträffande tomtmätning och bestämmande av tomtgräns inom område, varom nu är fråga, skola tillämpas fastighetsbildningslagens bestämmelser, varvid emellertid länsstyrelsen förordnar förrättningsman, varjämte konceptakten rörande förrättningen redovisas till lantmäterikontoret i länet, under det densamma i samhällen förvaras under byggnadsnämndens vård.

I anslutning till den år 1920 beslutade omorganisationen av lantmäteriväsendet blev frågan om lantmäteriväsendets ställning till städernas mättningsväsen föremål för övervägande. Olika åsikter gjorde sig därvid gällande särskilt i samband med den då föreslagna mättningsförordningens tillämpning i städerna och ordningen för meddelande av de verkställighetsföreskrifter, som skulle anslutas till sagda förordning, ävensom beträffande den myndighet, som i städerna skulle öva tillsyn över mättningsväsendet. Såsom de särskilda meningarna utformade sig vid 1920 års riksdag, ifrågasattes å ena sidan, däribland i den proposition nr 235 till riksdagen varmed Kungl. Maj:t framlade förslag angående lantmäteriväsendet, att mättningsförordningen — som borde omfatta alla så kallade legala jorddelningsförrättningar, det vill säga förrättningar av natur att vinna rättslig giltighet genom fastställelse eller därigenom att de i viss ordning vinna laga kraft — skulle tillämpas, förutom vid förrättningar som av lantmätare verkställas enligt de för delning av jord å landet gällande författningar, jämväl vid följande i 1917 års lag om fastighetsbildning i stad omhandlade förrättningar, nämligen tomtmätning (2 kap.), avstyckning (5 kap.) och laga skifte (6 kap.) samt dessutom i avseende å sådant mättningsarbete, som i stad eller samhälle på landsbygden, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, äger rum på grund av beslut av stadsfullmäktige eller motsvarande kommunala myndighet och som är av grundläggande art för mättningsväsendet därstädes. Till sistnämnda förrättningar vore att räkna, bland andra, triangelmätningar och andra stommätningar. Såsom skäl för att

sistnämnda slag av förrättningar borde falla under mättningsförordningen anfördes deras betydelse för alla efterföljande mätningar inom samhället. Mättningsförordningens tillämpning och sålunda alla nämnda förrättningar skulle lyda under lantmäteristyrelsens tillsyn. Vad nu särskilt angår förrättningar i stad och andra samhällen skulle lantmäteristyrelsen äga att meddela verkställighetsföreskrifter beträffande tomtmätningar, avstyckningar och laga skiften. Utfärdandet av sådana föreskrifter beträffande övriga nämnda förrättningar i dylika samhällen skulle däremot ankomma på vederbörande kommunala myndighet.

Å andra sidan gjordes gällande, att mättningsbestämmelserna för stad och för landet icke borde sammanföras i en författning, med det undantag dock att laga skiften (6 kap.) borde falla under mättningsförordningens tillämpningsområde och att tillsynsbefogenheten i detta fall borde ankomma på lantmäteristyrelsen.

Riksdagen, som för sin del godkände den senare ordningen, uttalade, att på grund av det nära sambandet mellan stadsmätningar av olika slag samt stadsplaneväsendet det enligt riksdagens åsikt borde tillkomma byggnadsstyrelsen att utöva uppsikt över städernas mättningsväsen samt att den föreslagna mättningsförordningen endast borde avse förrättning, som av lantmätare verkställdes enligt skiftesstadgan eller andra angående delning av jord å landsbygden gällande författningar, ävensom vid förrättning, som företoges på grund av 6 kap. i fastighetsbildningslagen.

I överensstämmelse med de av riksdagen antagna grunderna utfärdades sedermera bestämmelser av Kungl. Maj:t i kungörelsen den 31 december 1920 (nr 900) med vissa föreskrifter om mättningsväsendet i rikets städer. Ändrade och kompletterande bestämmelser hava sedermera meddelats i kungörelser den 29 juni 1926 (nr 355), den 22 december 1927 (nr 477) och den 20 november 1931 (nr 373), av vilka den förstnämnda numera upphört att gälla. Enligt dessa bestämmelser gäller såsom huvudregel, att tillsynen å stads mättningsväsen utövas av byggnadsnämnden. I fråga om förrättningar, som verkställas enligt 6 kap. av lagen om fastighetsbildning i stad, åligger det dock lantmäteristyrelsen att hava överinseende över tillämpningen av samma lag, och tillkommer det styrelsen att beträffande dylika förrättningar utfärda allmänna anvisningar samt meddela råd och upplysningar. Över ärenden, som angå stad, skola hos lantmäteristyrelsen föras särskilda diariier och registratur, och i lantmäteristyrelsens arkiv samt i lantmäterikontoren skola förrättningsakter rörande stadsjord förvaras sammanförda för varje stad och skilda från andra akter. Lantmäteristyrelsen erhåller genom vederbörande byggnadsnämnd uppgift å i stad anställd mättningsman eller av länsstyrelsen förordnad förrättningsman, och skall hos styrelsen föras förteckning över mättningsmännen. Verkställes laga skifte av mättningsman i stad, skall denne genom publik renovation redovisa förrättningen i en-

lighet med bestämmelserna i lantmäteriinstruktionen eller sålunda på samma sätt som lantmätarna. Redogörelse för antalet förrättningar enligt lagen om fastighetsbildning i stad samt arealavmätningar skall årligen insändas till justitiedepartementet. Saknas tillgång till brandfri lokal inom stad, skola i viss ordning kopior och avskrifter av kartor och handlingar rörande stadsplan, stomplan, utomplansbestämmelser, byggnadsplan, som enligt 73 § stadsplanelagen gäller för stad, avstyckningsplan, föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande, som jämlikt äldre lag meddelats, tomtindelning, förrättning, som verkställt enligt lagen om fastighetsbildning i stad, lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område eller lagen om enskilda vägar, arealavmätning så ock andra förrättningar, som angå ägo gränser, genom byggnadsnämndens försorg insändas till lantmäterikontoret i länet. Ovannämnda föreskrifter rörande mätning sväsendet i städerna skola äga motsvarande tillämpning i avseende å samhälle å landet, där den för städerna gällande ordning för byggande skall iakttagas, dock ej i fråga om förrättningar enligt den för landsbygden gällande jorddelningslagstiftningen.

Vidare har i förordningen den 17 december 1920 (nr 850) angående sätet att utföra vissa mätning s arbeten m. m. (mätning sförordning) föreskrivits, att förordningen skulle lända till efter rättelse vid förrättning, som av lantmätare verkställdes enligt »skiftesstadgan» eller andra angående delning av jord å landet gällande författningar, så ock vid förrättning, som företages på grund av 6 kap. i lagen om fastighetsbildning i stad.

I detta sammanhang må nämnas, att i enlighet med hemställan av 1920 års riksdag Kungl. Maj: t uppdragit åt särskilda kommitterade att utarbeta förslag till en efter städernas behov lämpad mätning sstadga. Dessa kommitterade avlämnade i januari 1923 förslag till mätning sförordning för rikets städer. Detta förslag har sedermera omarbetats av byggnadsstyrelsen, varefter, bland andra, lantmäteristyrelsen avgivit utlåtande över detsamma. Förslaget lär emellertid ännu icke hava för anlett någon Kungl. Maj: ts åtgärd.

Såsom av det ovan anförda framgår, finnes beträffande fastighets bildningen jämte mätning sväsendet i stad och samhälle på landet för närvarande icke någon central ledning i vidare mån än beträffande åtgärder, som vidtagas enligt 6 kap. fastighetsbildning slagen. Detsamma gäller vidkommande landsbygden i fråga om tomtindelning, tomtmätning och bestämmande av tomtgräns utan sammanhang med tomtindelning inom byggnadsplaneområden. Byggnadsstyrelsen har visserligen att, såvitt sammanhänger med stadsplaneväsendet, på begäran avgiva yttranden jämväl ur teknisk synpunkt rörande tomtindelning och jorddelning för samhällsbildning samt andra jordstyckningsfrågor i samhällen. Nå-

gon rätt och skyldighet att utöva direkt tillsyn beträffande verksamheten därstädes äger däremot ej styrelsen.

En central myndighet med vissa uppgifter i berörda hänseende torde emellertid ur många synpunkter vara av behovet påkallad, och detta lärer även från samhällenas sida erkännas på många håll. Påtagligt torde vara den stora betydelsen av ett centralt ämbetsverk, som kan följa utvecklingen inom ifrågavarande område samt leda verksamheten. Därigenom skulle vinnas tillsyn över vederbörande förrättingars riktiga utförande, till den del de fölle under verkets behörighetsområde. Ett sakkunnigt organ skulle skapas, dit myndigheter och förrättningsmän kunde hänvända sig för erhållande av råd och upplysningar. Större möjligheter skulle beredas att åvägabringa enhetlighet vid tillämpningen av författningar och andra föreskrifter samt att tillvarata och för därav beroende myndigheter och förrättningsmän tillgodogöra vunnit erfarenhet.

Utan att underkänna byggnadsnämndernas betydelse såsom lokala övervakande och rådgivande organ torde, särskilt beträffande de små samhällena, kunna sägas, att nämnderna ofta sakna förutsättning att tekniskt bedöma en förrättnings riktighet. Det synes i övrigt vara en föga rationell ordning, att vid en delningsförrättning en fastighets belägenhet i samhälle eller på landsbygden blir avgörande för, huruvida en större säkerhet skall beredas sakägaren. Föreligger behov av kontroll i ena fallet, synes det förefinnas även i det andra. Detta är ett intresse ej blott för den enskilde utan även för det allmänna för vinnande av framtida trygghet och till rättgångars förekommande. Vid jämförelse mellan förrättingarna i stad och å landet synes tillsyn snarare vara i högre grad erforderlig beträffande de förra med hänsyn till det större värde, som jord i städer och landssamhällena ofta äger i förhållande till jord å den egentliga landsbygden.

Saknaden av en centralmyndighet på hithörande område har ock gjort sig gällande. I detta avseende må erinras, hurusom fastighetsregisterkommissionen kommit att anlitas för råd och upplysningar i frågor om fastighetsbildning och mätningväsen i samhällena. Den verksamhet, kommissionen påtagit sig i sådant hänseende, har i stigande utsträckning utnyttjats och är för närvarande av samma omfattning som den handledning kommissionen på begäran ägnar fastighetsregistreringsärenden. Då rådfrågningar i mätning- och fastighetsbildningsfrågor för närvarande äro helt beroende av vederbörande myndighets eller mätningmans intresse, torde vara att förvänta, att förefintligheten av en central, för ändamålet tillskapad tillsynsmyndighet skall föranleda än större anlitan av det rådgivande organet.

Erinras må tillika, att för beredande av handledning och åstadkommande av enhetlighet vid verkställandet av förrättingar enligt fastighetsbildningslagen lantmäteristylelsen ingripit såvitt angår lantmätar-

na, vilka i stor utsträckning äro förrättningsmän. I cirkulär den 25 november 1922, vilket sedermera ersatts av ett nytt cirkulär den 21 april 1928, hava givits anvisningar och föreskrifter till ledning för rikets lantmätare vid tomtmätning, avstyckning, laga skifte, gränsbestämning, servitutsutbrytning, beräkning av förrättningskostnader, redovisning med flera åtgöranden sammanhängande med förrättningar av ifrågavarande slag. På grund av avsaknaden i övrigt av dylik handledning lära lantmäteristyrelsens anvisningar i stor utsträckning användas även av andra förrättningsmän än lantmätare.

Vidare pläga sådana mätningsväsendet i samhällena avseende ärenden, som innehålla mätningstekniska och fastighetsbildningen berörande frågor, av länsstyrelserna överlämnas för yttrande, förutom till länsarkitekterna, till överlantmätarna. Vid besvär inhämtas av Kungl. Maj:t yttrande av såväl byggnadsstyrelsen som, åtminstone i vissa fall, av lantmäteristyrelsen.

Vid avgörandet av frågan om tillskapandet av en för hela landet verksam central ledning och tillsyn över jorddelningen och mätningsväsendet i samhällena, torde, gent emot vad ovan anförts, den omständigheten ej få tillmätas särskild betydelse, att i de större städerna finnas förrättningsmän av hög kompetens, vilka äro i mindre behov av övervakning. Härtill torde få tagas hänsyn i annan ordning.

Vidkommande omfattningen av en tillsyn av förevarande slag synes under densamma böra ingå dels tillämpningen av författningarna angående jorddelnings- och mätningsväsendet i samhällena, såvitt angår mätningstekniska synpunkter eller fastighetsbildningens rättsliga sidor, dels ock sådana mätningståtgärder inom samhällena som, utan att falla under nämnda författningar, för blivande fastighetsbildning och mätningar äro av grundläggande betydelse, såsom triangel- och polygonmätningar av samhällsområden.

Vid organisationen av tillsynen har man att taga hänsyn till de i städerna och landssamhällena rådande särskilda förhållandena. De legala mätningförrättningarna i samhällena verkställas av befattningshavare anställda i samhällets tjänst. Till följd av den ställning de sålunda intaga och ordningen för förrättningarnas handläggande synes tillsynen icke kunna bygga på en redovisning av förrättningarna motsvarande den, som vid förrättningar enligt jorddelningslagen sker till överlantmätare och lantmäteristyrelsen. Övervakningen över förrättningar enligt stadsbestämmelserna bör begränsas till att ske genom inspektion från den centrala myndighetens sida samt upplysande och rådgivande verksamhet, vartill skulle komma utfärdandet av anvisningar rörande förrättningars tekniska utförande och dylikt. Skulle anledning till anmärkning förekomma mot förrättningsman, skulle tillsynsmyndigheten hava att vidtaga de åtgärder till rättelses vinnande, som i anslutning till de allmänna författningarna och den inom samhället gällande disciplinära ordning be-

träffande befattningshavare stode till förfogande. Givet är att inspektionsverksamheten i främsta rummet komme att inriktas på de mindre samhällena. Beträffande de större av dem, särskilt de största städerna, där mättningsväsendet är synnerligen väl organiserat, skulle tillsynsmyndighetens betydelse ligga i den tillgång till råd och upplysningar samt möjlighet till större enhetlighet i stadsmättningsarbetet inom landet som genom tillsynsmyndigheten kunde beredas.

Frågan om upprättandet av en tillsynsmyndighet för stadsmättningsväsendet har vid olika tillfällen varit uppe. Ovan har erinrats om det uttalande, som av 1920 års riksdag gjordes i ämnet. En redogörelse för andra tidigare åtgöranden lämnas i det av tillkallade sakkunniga den 27 februari 1928 avgivna betänkandet med förslag till stadsbyggnadslag (sid. 395 och följande).

Vid bedömandet av spörsmålet om en särskild tillsynsmyndighet för jorddelning och mättningsväsendet i samhällena synes böra komma i beaktande, att vad som i sakligt hänseende samt ur rättsliga och administrativa synpunkter är av motsvarande beskaffenhet eller inbördes står i nära samband bör sammanföras under gemensamt inseeende.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen rörande fastighetsbildningen inom samhällena framgår, består i flera avseenden gemenskap mellan de bestämmelser, som reglera fastighetsbildningen på landsbygden och i samhällena. Denna gemenskap framträder såväl däri, att genom fastighetsbildningslagens hänvisningar till stadgandena i lagen om delning av jord å landet bestämmelserna i sistnämnda lag i vissa delar komma till användning jämväl vid förrättningar i samhälle, som däri att den tomtbildning, som förekommer i stad, återfinnes på landet, och detta ej endast beträffande där belägna samhällen utan även å den egentliga landsbygden. Därjämte må erinras därom, att inom flertalet mindre samhällen å landet all jorddelning med undantag för tomtbildning sker enligt jorddelningslagen.

Vidare har i samband med frågan om tillsyn vid fastighetsregistreringen berörts, hurusom de förrättningsmän, som handlägga förrättningar enligt reglerna för jorddelning och mätning i samhällena, ofta äro desamma, som hava att ombesörja förrättningar enligt författningarna om jorddelning på landsbygden. Väl hava de större städerna och samhällena sina egna mättningsmän, men talrika äro de små städer och samhällen, där vederbörande lantmätare erhålla förordnande att verkställa förekommande förrättningar.

Till belysande härav må anföras följande statistik rörande nuvarande förrättningsmännen i de olika samhällena, hämtad från den förteckning, som föres av lantmäteristyrelsen.

S a m h ä l l e	A n t a l s a m h ä l l e n		
	Ingenjör	Lantmätare	Ingenjör och lantmätare
Städer	73	28	13
Köpingar med fastighetsregister såsom för stad	7	32	5
Municipalsamhällen med fastighetsregister såsom för stad	7	49	2
Köpingar med jordregister	—	1	—
Municipalsamhällen med jordregister	6	41	—
Summa	93	151	20

Härtill kommer ett stort antal municipalsamhällen och några köpingar, för vilka föres jordregister, tillsammans 86, och för vilka tomtindelning ännu icke fastställts och följaktligen icke heller förordnande av förrättningsman för tomtmätning erfordrats. I dessa samhällen torde så gott som alla fastighetsbildande förrättningar utföras av lantmätare. Vidare märkas de områden å landet, för vilka stadsplan upprättats eller byggnadsföreskrifter meddelats enligt den äldre lagstiftningen, samt områden, för vilka fastställts byggnadsplan eller utomplansbestämmelser enligt nu gällande stadsplanlag. Även beträffande dessa områden torde det stora flertalet av förekommande förrättningar verkställas av lantmätare.

Såsom närmare framhållits i samband med frågan om fastighetsregistreringen, synes vidare synnerligen önskvärt, att överinseendet över registreringen hänföres under samma centralmyndighet som omhänderhar den tekniska tillsynen över fastighetsbildningen.

Förut har berörts, hurusom förslag framkommit, att tillsynen skulle förläggas till byggnadsstyrelsen. Detta har motiverats med fastighetsbildnings- jämte mätningsväsendets nära sammanhang med husbyggnads- och det därtill anslutande stadsplaneväsendet.

Fastighetsbildningen berör å ena sidan stadsplanens anordnande, såvitt angår tomtens arkitektoniska infogande till läge och form i stadsbilden och det byggnadskvarter, där den är belägen. Härtill ansluter sig sättet för tomtens bebyggande, såsom med öppet eller slutet byggnadssätt m. m. Å andra sidan och oberoende därav ingår såsom ett annat led i fastighetsbildningen förrättningens formella handläggning, utredning av fastighetsförhållandena samt tomtens fixerande å marken, däri inbegripet dess uppmätande till gränser och innehåll. Är fråga om fastighetsbildning utanför planlagda området, blir förhållandet, där fråga ej är om fastighetsbildning för jordbruk eller isolerad bebyggelse, oftast enahanda. Enligt sin instruktion har byggnadsstyrelsen ur stadsplaneväsendets synpunkt vissa uppgifter med avseende å tomtindelning och annan jordstyckning. Styrelsen har sålunda, såsom förut nämnts, att, såvitt sam-

manhänger med stadsplaneväsendet, avgiva utlåtanden i dylika ärenden. Styrelsens granskning därav skall ske så väl ur formell synpunkt som med hänsyn bland annat till tekniska fordringar. Bortsett från den begränsning, som enligt instruktionens ordalag förefinnes i styrelsens allmänna befattning med fastighetsbildningsrågor, måste fastighetsbildningens mätningstekniska och rättsligt formella delar anses ligga helt vid sidan av styrelsens huvudsakliga uppgift och intressen. Väl kan sägas, att för övertagandet av tillsynen över handhavandet i nämnda delar av bestämmelserna rörande fastighetsbildning styrelsen kan utbyggas med på området speciellt utbildad personal. Detta skulle emellertid principiellt innebära en helt ny uppgift för styrelsen och ligger utanför ämbetsverkets allmänna inställning.

Ett förläggande av berörda jorddelningsfrågor avseende samhällen under byggnadsstyrelsen skulle i övrigt innebära en uppdelning av tillsynen beträffande jorddelningen jämte mätningsväsendet i riket på två särskilda myndigheter, ehuru, såsom ovan erinrats, jorddelning och mätningsväsen på land och i stad, både såvitt angår författningstillämpning och förrättningsmän, höra nära samman och lämpligen synas böra stå under samma ledning. Vad särskilt angår förrättningsmännen skulle följden bli att, under det lantmätarna vid förrättningar å den egentliga landsbygden eller sålunda enligt lagen om delning av jord å landet likasom vid laga skiften enligt 6 kap. fastighetsbildningslagen äro underkastade tillsyn av överlantmätarna och i sista hand av lantmäteristyrelsen, skulle de vid förrättningar enligt stadsbestämmelserna eller vid andra mätningar i stad och stadsliknande samhällen i de flesta fall kunna sägas ej stå under teknisk kontroll. Denna uppdelning i kårens verksamhet synes föga ägnad att medverka till god ordning och enhetlighet vid arbetets utförande.

Beträffande fastighetsregistreringen skulle ett antagande av byggnadsstyrelsen såsom tillsynsmyndighet vidkommande jorddelningen i samhällena medföra att, vid ett godkännande av det här ovan i denna promemoria framförda förslaget rörande fastighetsregistreringens för landet och samhällena förenande under gemensam tillsyn, fastighetsregistreringen i samhällena skulle komma under annat överinseende än jorddelningen därstädes. När 1920 års riksdag avgav sitt uttalande rörande mätningsväsendets förläggande under byggnadsstyrelsen, förelåg icke frågan om sättet för ordnandet av överinseendet över fastighetsregistreringen i samhällena. Riksdagen hade sålunda då ej anledning upptaga till bedömning det inflytande sagda fråga kunde utöva på ordnandet av tillsynen över mätningsväsendet i det större sammanhang, vari spørsmålet nu är uppe.

De olägenheter, som, ur synpunkten av splittring i tillsynen inom de såväl var för sig som inbördes sammanhörande grupperna jorddelning inom samhällena och på landet samt fastighetsregistreringen på landet och i

stad, skulle följa av ett överförande å byggnadsstyrelsen av tillsynen över jorddelningen i samhällena, framträda även vid det ifrågasatta upp-rättandet av en gemensam tillsynsmyndighet för jorddelning, mätning-sväsen och fastighetsregistrering i samhälle samt stadsplaneväsendet. Ett dylikt samlande i en hand av samhällenas intressen och i en annan av landsbygdens synes i övrigt knappast äga tillräckligt stöd i de förelig-gande förhållandena, bortsett från att stadsplaneärendena och byggnads-styrelsens övriga uppgifter äro alltför nära samhörande för att böra skil-jas samt att genom tillkomsten av ett nytt ämbetsverk utöver antalet av de för närvarande förefintliga skulle föranledas större kostnader.

En uppdelning mellan landsbygden, å ena, samt städerna och de stads-liknande samhällena, å andra sidan, synes sålunda knappast ägnad att läggas till grund för administrativa anordningar på ifrågavarande om-råde. Lämpligaste lösningen synes, i överensstämmelse med vad förut framhållits vid behandlingen av ordningen för tillsynen över fastighets-registreringen, vara att överlämna nu ifrågavarande uppgifter, nämligen fastighetsbildningen och mätningssväsendet samt fastighetsregistreringen, till en enda myndighet samt att, med inläggande däri av lantmäteristyre-lsen och fastighetsregisterkommissionen, för ändamålet nybilda ett cen-tralt ämbetsverk. Härigenom vinnes, att under gemensam tillsyn sam-manföras dels jorddelningsväsendet och mätningssväsendet på landet och i stad, dels fastighetsregistreringen på landet och i stad dels ock med var-andra dessa båda inbördes nära sammanhörande grupper av ärenden.

En förutsättning härför är väl, att, såvitt angår fastighetsbildningen, emellan vad som är av planläggningsnatur eller rör fastighets rätta ut-formning för bebyggelse och sålunda bör bibehållas under byggnadssty-relsen samt vad som är av mätningsteknisk natur eller berör fastighets-bildningens rättsliga sida och på grund därav skulle hänföras under det nybildade ämbetsverket kan dragas en så bestämd gräns, att olägenheter icke vid ärendens behandling uppkomma. Detta synes emellertid kunna ske. I sakens natur ligger, att tomtindelningar och i många fall avstyck-ningar kräva bedömande ur båda ovan angivna synpunkter eller stads-planesympunkt och mätningsteknisk synpunkt. Dessa synpunkter äro emellertid inbördes helt skilda, och för deras bedömande krävas olika kva-lifikationer hos dem, som skola granska förrättningen. I förra fallet tar-vas sakkunskap i främsta rummet såsom stadsplanarkitekt och i det se-nare såsom mätningssman. Givetvis göra sig vissa tekniska synpunkter gällande även beträffande stadsplanläggning, men äro dessa av annan natur än de, som angå mätningar. Man torde kunna skilja mellan plan-teknisk och mätningsteknisk granskning. Den mätningstekniska gransk-ning, som verkställes inom byggnadsstyrelsen, torde förekomma allenast i samband med stadsplanefrågor. Ärenden avseende enbart mätningstek-niskt bedömande torde över huvud ej där föreligga. En tydlig skillnad gör sig sålunda gällande emellan stadsplaneväsen och planteknik, å ena

sidan, samt mättningsväsen och mätningsteknik, å den andra. Man finner även att i Stockholm, där organisationen av stadsplane- och stadsingenjörarbetet vitsordas såsom synnerligen god, en naturlig uppdelning skett av ifrågavarande ärenden å ett stadsarkitektkontor för stadsplanefrågor och dylikt samt ett stadsingenjörskontor för bland annat mättningsfrågor. En dylik uppdelning har efter hand genomförts jämväl i åtskilliga andra städer.

Den omständigheten, att exempelvis ett tomtindelningsärende skulle upptagas till granskning såvitt angår husbyggnadsväsende och tomternas inplacering i stadsplanen i ett ämbetsverk samt såvitt angår ordningen för tomternas fixerande å marken till gränser och areal av ett annat, innebär icke något anmärkningsvärt ur administrativ synpunkt. Det är en vanlig företeelse, att ett ärende granskas från olika synpunkter av olika myndigheter. Detta tillämpas, såsom förut berörts, redan inom ifrågavarande område, i det länsstyrelserna över förslag till olika slag av planer samt tomtindelning och avstyckning å landet pläga höra såväl vederbörande länsarkitekt som överlantmätare.

De uppgifter, som skulle tillkomma ett nybildat ämbetsverk för jorddelnings- och fastighetsregistreringsärenden, hava redan ovan i huvudsak angivits. Med hänsyn till detta arbetes natur kommer att inom ämbetsverket tarvas sakkunskap beträffande förhållandena såväl i stad som på landet ävensom rörande de juridiska grunder, varå förevarande rättsinstitut bygga samt dessas tillämpning. I ämbetsverket skulle lantmäteristylelsen och fastighetsregisterkommissionen ingå med de uppgifter, som för närvarande tillkomma dessa verk, varjämte dit skulle överföras kammarkollegiets nuvarande befattning med fastighetsregistreringen. Härtill kommer den nya grupp av ärenden, avseende fastighetsbildningen och mättningsväsendet i städerna och de stadsliknande samhällena, vilka för närvarande icke stå under någon central myndighets tillsyn.

Den närmast liggande benämningen för det nybildade ämbetsverket vore: Rikets fastighetsbildnings- och fastighetsregistreringsverk. Ett sådant namn kan emellertid av praktiska skäl icke användas. I anslutning därtill, att verkets främsta uppgift skulle bliva att hava tillsyn över jorddelningen på landet och i stad, föreslås såsom namn därå: Rikets jorddelningsverk.

3. Organisations- och kostnadsfrågor.

Den provisoriska myndighet, fastighetsregisterkommissionen, under vars överinseende fastighetsregistreringen i stad för närvarande lyder, är underlagd justitiedepartementet. På sagda departements föredragning hava tillkommit alla de författningar, vilka reglera ifrågavarande institut, liksom anslagen för verksamheten finnas uppförda under justitiedepartementets huvudtitel (II). Jordregistreringen på landet står under överinseende av lantmäteristylelsen, som hör till jordbruksdepartementet.

a) Departement, varunder tillsynen över fastighetsregistrering och fastighetsbildning bör ligga.

Hela jordregisterverksamhetens uppkomst och utveckling har emellertid letts från justitiedepartementet. Alla författningar rörande registreringen hava sålunda handlagts genom sagda departement. Enär jordregistrets förande ombesörjes av statliga myndigheter och tjänstemän, finnes väl för närvarande intet särskilt anslag beviljat för verksamheten, men de medel, som tidigare under flera år anslagos för jordregistrets inrättande, voro uppförda under andra huvudtiteln. Att fastighetsregistreringen i riket företrätts av justitiedepartementet är även helt naturligt, då registreringens främsta uppgift är att bilda underlag för redovisningen i fastighetsböckerna av de rättsligt bestående fastigheterna på landet och i stad samt vid dem knutna rättigheter och förpliktelser. Anledning till ändring i denna ordning förefinnes icke.

Vad angår fastighetsbildningen jämte det därmed sammanhängande mätningsväsendet på landsbygden, kan frågan om det statsdepartement, med vilket denna verksamhet närmast hör samman, vara något mera tveksam. Lantmäteristyrelsen, som omhänderhar tillsynen över fastighetsbildningen och mätningsväsendet på landet, hör såsom nyss nämnts till jordbruksdepartementet, och under dess huvudtitel (IX) i riksstaten finnas uppförda de anslag, som beviljas till lantmäteriväsendet (lantmäteristyrelsen, lantmäterikontoren i länen och lantmäteripersonal, som sysselsättes med lantmäteriförrättningar) ävensom till understöd åt jorddelningsväsendet och vad därmed sammanförts, såsom bidrag av allmänna medel till jorddelningsförrättningar, till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften, till kostnader förenade med inlösen av under nyttjanderätt upplåtet område samt till förrättningar enligt lag om enskilda vägar. Inom nämnda departement handlagas tillika författningar av administrativ natur och instruktioner avseende mätningsväsendet, såsom angående sättet för mätningararbetens utförande (mätningförrättning), lantmäteritaxa, föreskrifter om vad bör räknas såsom inrösnings- och avrösningsjord, ägors gradering m. m. och hävdeförteckning samt villkoren för erhållande av statsbidrag i de fall då, såsom ovan berörts, anslag härtill upptagas under nionde huvudtiteln, ävensom instruktionsbestämmelser rörande lantmäteristyrelsen med underlydande befattningshavare och anstalter.

De för fastighetsbildningen och mätningsväsendet på landet grundläggande lagar och författningar ombesörjas däremot från justitiedepartementet, såsom fallet varit med lagen om delning av jord å landet och de lagar, som ansluta sig till denna. Vad angår ovannämnda anslag till bidrag till förrättningar enligt lagen om enskilda vägar, har sagda lag såsom avseende samfärdseln handhäfts av kommunikationsdepartementet. Tillika kan anmärkas, att lantmäteriuundervisningen, som numera är förlagd till tekniska högskolan, faller under ecklesiastikdepartementet.

Beträffande slutligen fastighetsbildningen och mätningsväsendet i stad och samhälle på landet, där den för städerna gällande ordning för bebyg-

gande skall iakttagas, står verksamheten därmed icke under tillsyn av någon central myndighet. Byggnadsnämnden är övervakande organ. Där så påkallas, har visserligen den under kommunikationsdepartementet hörande byggnadsstyrelsen att avgiva utlåtande, även i tekniskt hänseende, i frågor rörande fastighetsbildning och mätning, dock endast såvitt berör stadsplaneväsendet och vad därmed sammanhänger. Byggnadsstyrelsen har emellertid icke någon egen befogenhet att direkt ingripa mot städerna och samhällena. Undantag från övriga förrättningar i stad utgöra dock laga skiften, vilka stå under lantmäteristyrelsens överinsende. Alla lagar och andra författningar rörande fastighetsbildning och mätningsväsen i stad handläggas genom justitiedepartementet (såsom lagen om fastighetsbildning i stad, som jämväl upptager bestämmelser om fastighetsregister för stad och andra samhällen, förordningen med närmare föreskrifter om dylikt register samt kungl. kungörelsen med vissa föreskrifter om mätningsväsendet i rikets städer).

Vid bedömande av frågan, under vilket departement ett nybildat ämbetsverk med uppgift att hava tillsyn över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen på landet och i stad bör hänföras, framgår av det ovan anförda, att för närvarande allt som rör fastighetsregistrering vare sig på landet eller i stad och vare sig fråga är om lagstiftning, administration eller anslag faller under justitiedepartementet, med den inskränkning allenast som må följa därav att lantmäteristyrelsen övar tillsynen över jordregistret. Beträffande fastighetsbildning och mätningsväsen ligger hela lagstiftningen likaledes under justitiedepartementet, likasom, såvitt angår stad och stadsliknande samhällen, även handläggningen av övriga författningar höra dit.

Givet är å andra sidan, vad beträffar tillämpningen av den för landsbygden gällande lagstiftningen rörande fastighetsbildning och mätningsväsen, att denna står i omedelbart samband med många av de uppgifter, som äro föremål för jordbruksdepartementets omsorg. Den berör åtgärder, som avse att i praktiken direkt gagna jordbruksnäringen, såsom exempelvis uppkomsten av egna hem genom uppstyckning av större jordområden samt regler för bedömande och uppdelande vid skiftesförrättningar av ägor efter jordens naturliga beskaffenhet ävensom understöd till jordbruksfrämjande åtgärder i samband med jorddelningsförrättningar eller i socialt syfte. I den mån denna verksamhet direkt sammanhänger med lagstiftningen och utgör ett fullständigt av denna, såsom då fråga är om regler för ägogradering, hävdeförteckning och dylikt, eller den avser författningarnas handhavande i rent tekniskt hänseende, synes intet hinder förefinnas att högsta övervakandet av verksamheten samlas i samma hand som lagstiftningen. Någon olägenhet synes ej heller följa därav, att bestämmelserna rörande lantmäteristyrelsen och de befattningshavare, som omhänderhava tillämpningen av fastighetsbildnings- och mätning-lagstiftningen, handläggas i samma departement, dit lagstiftningen i äm-

net hör. Detta synes i stället vara en fördel, enär det främst torde vara i lagstiftnings- och därmed sammanhängande frågor, som vägledning i arbetet är av betydelse, vadan justitiedepartementet kommer att framträda såsom det betydelsefullaste. De skäl, som må hava föranlett förläggandet av lantmäteriväsendet till jordbruksdepartementet, synas även numera hava förlorat i betydelse. Sedan de stora laga skiftena med därtill hörande jordbedömning och jordbruksnybildning i det närmaste slutförts, hava lantmäteriförrättningarna ofta övergått till mindre förrättningar, med mera teknisk betoning, ehuru givetvis synpunkten av uppkomsten av lämpliga jordbruksenheter alltjämt kan vara av betydelse ehuru under andra förutsättningar än vid laga skifte.

Vidkommande däremot frågor om anslag till jordbruksåtgärder, vilka förekomma i samband med lantmäteriförrättningar, eller bidrag till förrättningar för bildande i vissa fall av självständiga fastigheter, synas dessa så nära sammanhänga med de många övriga frågor av samma och liknande slag, vilka komma till behandling inom jordbruksdepartementet, att de icke böra skiljas därifrån.

I anslutning till vad sålunda anförts synas övertvägande skäl tala för, att ett nybildat ämbetsverk för fastighetsbildning och fastighetsregistrering förläggas under justitiedepartementet, dock att såsom hittills anslagsfrågor av nyss angivna natur fortfarande handläggas under jordbruksdepartementet.

Till lantmäteristyrelsen ansluter sig nära statens reproduktionsanstalt. Dess uppgift är enligt instruktion den 18 juni 1926 (nr 292) med senare ändring att åt staten och dess organ ävensom åt enskilda mot betalning utföra reproduktion och tryck av kartor, ritningar, blanketter m. m. samt bedriva i samband därmed stående förlagsverksamhet. Den rörelse, som av anstalten bedrives, uppkom först inom lantmäteristyrelsen. Sedan rörelsen alltmer utvecklats, upprättades för densammas bedrivande reproduktionsanstalten såsom ett självständigt affärsdrivande verk. Detta står under lantmäteristyrelsens överinseende och ledning. Styrelsen har bland annat att rekvirera de till upprätthållande av anstaltens verksamhet erforderliga medel, att fastställa prislistor, att besluta beträffande inköp av teknisk utrustning av större betydelse, att till Kungl. Maj:t avgiva förslag till den årliga staten för anstaltens driftskostnader samt att tillsätta vissa befattningshavare bland personalen.

I samband med uppkommen fråga om omorganisation av rikets allmänna kartverk och den utredning, som därutinnan verkstälts av dels en tillkallad sakkunnig och dels statens organisationsnämnd, har av den senare väckts fråga, att reproduktionsanstalten skulle såsom en särskild avdelning inom kartverket sammanföras med sagda verk, vilket hör under jordbruksdepartementet. Spörsmålet om anstaltens framtida ställning i

organisatoriskt hänseende torde sålunda komma att bli föremål för vidare övervägande.

I avbidan på det beslut, som sålunda är att vänta, synes på grund av det nära samband, som för närvarande råder mellan anstalten och lantmäteristyrelsen, anstalten tillsvidare böra såsom hittills lyda under det departement, dit styrelsen hör. Jämväl reproduktionsanstalten skulle sålunda tillsvidare överföras till justitiedepartementet.

Emellan lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk förefinnes ett visst samband. Båda hava bland annat till uppgift att framställa kartor till det allmännas och enskildas gagn. Någon sådan förbindelse i deras verksamhet föreligger emellertid icke, att de av sådan anledning böra lyda under samma departement. De kartor, som av dem framställas, äro av helt olika natur. Kartverkets kartarbeten utgöras i huvudsak av topografiska och ekonomiska kartor över riket. Vid den utredning som, enligt vad förut berörts, pågår rörande kartverket och vilken för närvarande är beroende av vidare behandling inom jordbruksdepartementet, har av organisationsnämnden framhållits, att den topografiska kartläggningen på grund av sin natur alldeles saknar samband med lantmäteriets uppgifter. En grundkarta borde enligt nämndens förslag upprättas, vilken skulle givas i stort sett samma karaktär som den nuvarande ekonomiska kartan. Genom att för nämnda grundkarta huvudsakligen den fotografiska kartläggningsmetoden skulle komma till användning, bleve kartverkets arbeten i stort sett frigjorda från lantmäteriets kartmaterial, vilket för närvarande användes såsom underlag för den ekonomiska kartan.

I anslutning till berörda uttalande synes rikets allmänna kartverk, oberoende av en eventuell förändring beträffande lantmäteristyrelsen, böra kvarstå under jordbruksdepartementet.

b) *Organisation och kostnad för ett nybildat ämbetsverk för fastighetsbildning och registrering.*

De uppgifter, som, enligt vad ovan föreslagits, skulle tillkomma det nybildade ämbetsverket, äro i huvudsak: att omhänderväsa det arbete, som för närvarande ombesörjes av lantmäteristyrelsen och fastighetsregisterkommissionen, att bestrida de uppgifter med avseende å redovisningen av fastighetsenheterna i riket, vilka för närvarande ombesörjas av kammarkollegiet såsom tillsynsmyndighet beträffande jordeboken, att öva tillsyn över fastighetsbildningen och mätningväsendet i städer och stadsliknande samhällen, samt att, i anslutning därtill, vara rådgivande central myndighet beträffande det mätningstekniska utförandet av legala förrättningar enligt lagen om fastighetsbildning i stad och betydelsefullare mätningar i övrigt inom samhällena.

Enligt lantmäteristyrelsens instruktion den 11 november 1927 (nr 407) utgöres styrelsen av en generaldirektör och chef samt såsom ledamöter tre byråchefer. Vidare äro där anställda tre byrådirektörer, en arkivarie, två byråingenjörer, en registrator, en kassör och bokhållare, ett arkivbiträde, två kanslibiträden och två kontorsbiträden samt en förste expedi-

tionsvakt och två expeditivsvakter. Härtill kommer extra personal, däribland sju amanuenser. I styrelsen finnas tre byråer, envar företrädd av en byråchef, samt en arkivavdelning.

Lantmäteristyrelsens arbete skulle oavkortat tilläggas det nya ämbetsverket. För utförande av arbetet bör upptagas en personal, motsvarande den som för närvarande står till lantmäteristyrelsens förfogande. Arbetets organisation inom det nya verket kommer emellertid att medföra en i viss mån förändrad uppdelning av göromålen mellan olika byråer.

Såsom förut berörts, kan arbetet med uppläggandet av fastighetsregistret i städerna numera anses vara praktiskt taget slutfört. Även i den enda stad, där registerarbete fortfarande pågår, lärer tiden ej vara avlägsen, då registret föreligger färdigupplagt. Beträffande den pågående registeruppläggningsen i köpingar och andra stadsliknande samhällen, torde det arbete, som därav förorsakas kommissionen, knappast vara större än som även framdeles kan väntas komma att föreligga för tillsynsmyndigheten över fastighetsregistret till följd av Kungl. Maj:ts förordnande om fastighetsregisters upprättande i uppväxande landssamhällen. Det samma kan sägas om det betydande arbete för tillsynsmyndigheten, som föranledes av de omfattande områdesinkorporeringar med stad, vilka icke sällan av Kungl. Maj:t beslutas. Antalet dylika inkorporeringar, vilka understundom omfatta en hel socken, torde snarare kunna förväntas tilltaga än nedgå.

Det framtida övervakandet av fastighetsregistrens förande jämte tillhörande inspektioner torde väl, allt efter som vederbörande registerförare vinna kunskap och erfarenhet, föranleda minskning av arbetet, men å andra sidan tillkomma allt flera samhällen med egna fastighetsregister, och därav följa nya göromål för tillsynsmyndigheten. Med inträffande närmare kännedom om hithörande lagstiftning och förhållanden kunde likaledes ifrågasättas, huruvida icke den av fastighetsregisterkommissionen utövade upplysnings- och rådgivande verksamheten kommer att nedgå. Hittills vunnen erfarenhet synes emellertid knappast tyda härpå. Skulle en särskild myndighet upprättas med direkt uppgift att driva upplysningsverksamhet, förutom i överensstämmelse med kommissionens nuvarande åliggande beträffande registerärenden, även beträffande fastighetsbildnings- och andra därmed sammanhängande frågor inom stadsförfattningarnas område — en uppgift som kommissionens instruktion icke omnämner men som dock av kommissionen upptagits — torde vara att förvänta, att mången, som tidigare avhållit sig från att anlita kommissionen, kommer att begagna sig av den nya myndigheten och att arbetet inom detta område kommer att tilltaga.

Tillsvidare torde man böra räkna med, att det nya ämbetsverket kommer att bliva i ungefär samma mån som för närvarande kommissionen upptaget av göromål för fastighetsregistreringen i städer och andra samhällen samt med upplysningsverksamhet beträffande dylika ärenden samt fastighetsbildningsfrågor.

Den arbetstid, som behövt tagas i anspråk för fullgörandet av kommissionens arbete, torde, bortsett från det kommissionens chef tillkommande arbete såsom arbetsledare, kunna anses ungefärligen motsvara full arbetstid för en föredragande (byråchef), en amanuens och ett skrivbiträde, förutom vaktmästarbiträde i begränsad utsträckning.

Huru mycken arbetskraft, som må tarvas för bestridandet av det nya ämbetsverkets arbete med den tekniska tillsynen över fastighetsbildningen och mätningstväsendet i stad och stadsliknande samhällen, är svårt att på förhand beräkna. Först bör erinras, att en del arbete på ifrågavarande område redan nu utföres av fastighetsregisterkommissionen genom ovan berörda rådgivande verksamhet. Till jämförelse med avseende å det övriga arbetet må framhållas, att å lantmäteribyrån i lantmäteristyrelsen handläggas ärenden angående styrelsens uppsikt över jorddelningstväsendet, andra ärenden av lantmäteriteknisk natur, ärenden rörande jordregister samt ärenden angående stadsbidrag till lantmäteriförrättningar. Å denna byrå äro anställda en byråchef, en byrådirektör, en byråingenjör och två amanuenser. För göromålen med ifrågavarande »stadsärenden» torde emellertid, åtminstone till en början, kunna räknas med en fåtaligare personal.

Det arbete byggnadsstyrelsen haft med granskning i mätningstekniskt avseende av dit för utlåtande och yttrande överlämnade ärenden rörande fastighetsbildningen och mätningstväsendet i stad och andra samhällen eller som i övrigt av styrelsen handlagts torde hava varit av ringa omfattning. Vid ett överlämnande av det tekniska överinseendet i förevarande ärenden till det nya ämbetsverket torde på grund härav nämnvärd arbetsminskning för byggnadsstyrelsen icke inträda. Någon inverkan på personalbehovet torde följaktligen av sådan anledning icke ifrågakomma.

Jordeboksärenden inom kammarkollegiet av det slag, som för framtiden skulle handläggas av det nya ämbetsverket, hava under åren 1931—1933 förekommit till följande antal:

Å r	Enligt jordregisterförordningen			Redovisning i jordeboken av vissa fastigheter	Namnändringar å fastigheter och socknar	Jordeboksredovisning i anledning av ändrad indelning	Summa
	27 §	namn-ärenden	andra ärenden				
1931	92	209	86	6	16	17	426
1932	131	204	91	10	6	20	462
1933	39	214	142	21	9	22	447

För kammarkollegiet torde i arbetsavseende bortfallandet av prövningen av dylika ärenden numera ej fullt motsvara arbetstiden för en sekreterare. Tages hänsyn därtill, att från det nya ämbetsverket torde vara att emotse ett icke obetydligt antal remisser till kollegiet för arkivutredning och yttrande rörande fastigheters ställning i registreringshänseende, synes man icke för kollegiets del kunna räkna med en motsvarande

besparing i arbetstid. Anteckningarna i jordeboken vidkommande kollegiets och andra myndigheters beslut innebärande ändring i fastighetsredovisningen verkställas för närvarande av ett kontorsbiträde. Biträdets arbetstid har emellertid i betydligt större utsträckning tagits i anspråk för införandet å vederbörande upplägg i jordeboken av de förändringar och beslut i olika avseenden, som beröra kronans och andra det allmänna tillhöriga fastigheter. Sistnämnda arbete skulle alltjämt i samma omfattning som hittills kvarstå, vare sig anteckningar fortfarande skola ske i jordeboken eller i den föreslagna liggaren över berörda egendom. Sådan arbetstillgången för närvarande är inom kollegiet, torde den jämförelsevis obetydliga arbetskraft, som i anslutning till vad sålunda anförts skulle bliva ledig för kollegiet, vara där väl erforderlig. Någon minskning av personal torde sålunda den nya ordningen icke böra räknas medföra för kollegiet.

Den arbetsminskning, som skulle beredas länsstyrelser och häradsskrivare genom befrielse från förandet av de exemplar av jordeboken, som av dem omhänderhavas, likasom länsstyrelserna därutöver genom bortfallandet av vissa med fastighetsredovisningen i jordeboken och jordregistret sammanhängande ärenden, är alltför obetydlig för att verka rubbning i arbetsförhållandena.

Motsvarande prövning, som beträffande fastighetsenheternas ställning i jordebokshänseende och namnsättning å fastigheter utförts av kammarkollegiet, skulle för framtiden fullföljas i samband med det nya ämbetsverkets överinseende över jordregistret. Med hänsyn till det biträde med utredningsarbetet i dessa ärenden, vilket torde komma att lämnas av kammarkollegiet, samt den nedgång av antalet mera besvärliga ärenden av ifrågavarande slag, som undan för undan torde vara att emotse, synes för arbetets utförande inom det nya verket kunna beräknas en mera begränsad arbetstid än som ovan angivits för arbetets utförande inom kollegiet.

Vid bedömande av personalbehovet inom det nybildade verket bör emellertid hänsyn tagas till, utöver vad ovan anförts, det ökade arbete, som verket, i förhållande till vad som nu gäller beträffande lantmäteristyrelsen, skulle erhålla genom nytillkommande uppgifter beträffande administrativa frågor, författningsärenden och dylikt, påkallande biträde av mera kvalificerad personal. Å andra sidan må erinras, att viss besparing i arbetstid uppkommer därigenom att den granskning av registerkartor och utdrag av sådana, som nu sker dels i fastighetsregisterkommissionen och dels i lantmäteristyrelsen, hos envar myndighet beträffande det exemplar av kartan som densamma erhåller, nu kan inskränkas allenast till genomgång av ett enda kartexemplar.

Vidkommande göromålens fördelning till utförande inom det nybildade ämbetsverket synes vara påkallat att utöver de tre byråer och den arkivavdelning, som finnes inom lantmäteristyrelsen, ytterligare två byråer

upprättas. Den ena av dessa skulle hava att handlägga fastighetsregisterärenden och upplysningsverksamhet i dylika frågor samt den andra att ombesörja ärenden sammanhängande med tillsynen över jorddelnings- och mätningstväsendet i städerna och andra samhällen. Ärenden av förstnämnda slag torde, när registreringsspörsmål avseende såväl landet som städer och andra samhällen sammanföras, komma att väl utfylla arbetstiden för en byrå av ordinär storlek. Ärendenas speciella karaktär hänvisar även till deras handläggning under en personal med särskild utbildning för dylika frågor. Samma skäl tala för att nämnda tillsyn över jorddelning och mätning i samhällena samlas å en särskild byrå. Arbetet å denna torde väl, åtminstone i början, kunna beräknas bliva jämförelsevis något mindre än på registreringsbyrån, och hänsyn torde få tagas härtill vid bestämmandet av personalen å byrån. Emellertid kan förväntas att inom kort byråns arbete kommer att bliva betydande. För erhållande av en kvalificerad person, som kan leda arbetet, torde i övrigt vara nödvändigt att denne erhåller den självständiga ställning och de löneförhållanden, som äro förenade med byråchefegrad.

Med utgångspunkt härifrån skulle det nya ämbetsverket förslagsvis komma att omfatta fem byråer, därav en (administrativa byrån) handlägger ärenden angående utfärdande, ändrande eller upphävande av allmän författning, ärenden angående verkets och underlydande staters organisation, personal och ekonomi samt ärenden angående till verkets disposition ställda medel. Denna byrå skulle bestå av en byråchef, en byrådirektör och en byråingenjör. Å en byrå (fastighetsregisterbyrån) skulle, med överförande dit av de för närvarande under lantmäteribyran i lantmäteristyrelsen upptagna ärenden angående jordregistret, sammanföras alla ärenden rörande fastighetsregistreringen på landet och i stad, inbegripet prövningen av fastigheters ställning i registreringsavseende och namnsättningsärenden, samt tillika ombesörjas upplysnings- och rådgivande verksamhet på förevarande område. Chefen för denna byrå bör vara juridiskt utbildad, och skulle jämte honom å byrån tjänstgöra en befattningshavare i sekreterargrad (byrådirektör). Till en byrå (landsbyrån) skulle hänföras ärenden rörande jorddelning och mätningstväsens avseende landsbygden. Å byrån skulle tjänstgöra en byråchef och en byrådirektör. Denna byrå skulle motsvara den nuvarande lantmäteribyran i lantmäteristyrelsen; dock att de av lantmäteribyran handlagda ärenden angående tillsyn över jordregistret och förandet av styrelsens exemplar av registerkartorna skulle upptagas å den nya fastighetsregisterbyrån samt de andra ärenden rörande städer och andra samhällen, som lantmäteribyran omhänderhar, upptagas å nedannämnda stadsbyrå. Till en byrå (stadsbyrån) i det nya ämbetsverket skulle överlämnas ärenden rörande jorddelning och mätningstväsens i städerna och andra samhällen; och skulle denna byrå bestå av en byråchef och en byråingenjör. Slutligen skulle en byrå (utredningsbyrån), bestående av en byråchef och en byrådirektör,

omhänderhava ärenden angående utredningar och utlåtanden, som be-
gärts av offentlig myndighet och icke allenast avse sättet för löpande för-
rättningsars handläggande eller författningstillämpning i sammanhang
därmed.

För närvarande är å lantmäteribyran i lantmäteristyrelsen sysselsatt
en amanuens, vars halva arbetstid åtgår för granskning samt korrespon-
dens och annan expedition beträffande det exemplar av registerkartorna
i städer och stadslignande samhällen, vilka insändas till lantmäteristy-
relsen, ävensom övervakandet av införandet å kartorna av de ändringar
som i stor utsträckning påkallas för deras å jour-förande, allt efter som
nya förrättningar medföra rubbning i fastighetsbildningen. Denne ama-
nuens torde böra överföras till det nybildade ämbetsverkets fastighetsre-
gisterbyrå. För landsbyran torde böra beräknas tre amanuenser och för
stadsbyran en amanuens. Sammanlagda antalet amanuenser i det nya äm-
betsverket torde böra bliva 8 eller en mer än för närvarande i lantmäteri-
styrelsen. Kostnaderna för amanuenserna torde i anslutning till den be-
räkningsgrund, som tillämpas i nämnda styrelse, upptagas till 24 000
kronor.

Vad angår behovet av kansli- och kontorsbiträden samt extra personal
för skrivgöromål inom det nya ämbetsverket, må erinras, att i lantmäte-
ristyrelsen äro anställda två kanslibiträden och två kontorsbiträden för-
utom vissa extra skrivbiträden. Till det arbete, vilket utföres inom lant-
mäteristyrelsen, kommer inom det nya ämbetsverket dels de skrivgöromål
och det mera kvalificerade arbete, som inom fastighetsregisterkom-
missionen anförtrotts därvarande skrivbiträde, dels ock göromål, som
tillföras genom det nya ämbetsverkets tillsyn över fastighetsbildningen i
städer ävensom andra nya uppgifter.

Det ena av de nuvarande kanslibiträdena i lantmäteristyrelsen är in-
delat på lantmäteribyran därstädes. Ungefär tre fjärdedelar av hennes
arbetstid upptages redan nu av inritning på registerkartorna av vidkom-
mande desamma uppkomna förändringar. Detta kanslibitråde synes böra
överflyttas till den nya fastighetsregisterbyran, där arbete av nämnda
slag samt av i övrigt kvalificerad natur torde förefinnas i tillräcklig
utsträckning för att väl fylla ut hennes arbetstid. Ett kanslibitråde tar-
vas likaledes å envar av landsbyran och den nya administrativa byran.

För skrivarbetet i det nya ämbetsverket torde i övrigt böra beräknas,
utom från lantmäteristyrelsen överförda två kontorsbiträden och extra
personal, ytterligare ett extra ordinarie skrivbiträde.

Utöver ovan angivna befattningshavare skulle i verket finnas följande
i lantmäteristyrelsens personalstat uppförda ordinarie befattningsha-
vare, nämligen en arkivarie, en registrator, en kassör och bokhållare, ett
arkivbiträde, en förste expeditionsvakt och två expeditionsvakter. Re-
gistratorn i lantmäteristyrelsen är för närvarande upptagen i 21 löne-
graden. I överensstämmelse med vad som för närvarande gäller i ett

flertal ämbetsverk, synes emellertid registratorn i det nybildade ämbetsverket böra upptagas i 14 lönegraden.

Anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare är i riksstaten för budgetåret 1934/1935 för lantmäteristyrelsen upptagen med 36 500 kronor, därav 21 000 kronor avser anslag till sju amanuenser samt 15 500 kronor till extra skrivbiträden och de övriga utgifter, som pläga upptagas under ifrågavarande anslagspost.¹ Härtill skulle för det nya ämbetsverket komma 3 000 kronor för en amanuens samt vidare arvode för ett extra skrivbiträde och något belopp för andra höjda utgifter förslagsvis tillhopa 3 000 kronor. Hela anslagsposten skulle sålunda uppgå till $(36\,500 + 3\,000 + 3\,000 =)$ 42 500 kronor.

Kostnaderna för inspektionsresor inom det nya verket torde kunna för år beräknas till vad som nu åtgår för lantmäteristyrelsen (ung. 4 400) samt för fastighetsregisterkommissionen (omkr. 3 000) med tillägg på grund av uppgiften såsom tillsynsmyndighet för fastighetsbildningen i städerna av förslagsvis 3 000 kronor. Härtill kommer det för närvarande i lantmäteristyrelsens stat upptagna beloppet 2 500 kronor beräknat för handräkningskostnader vid inspektioner.

Expensutgifterna äro för närvarande för lantmäteristyrelsen upptagna med ett betydande belopp (66 000 kronor). Beloppets storlek är emellertid beroende av de inköp av kartskåp och möbler samt bindning och montering av kartor och handlingar, som påkallats i samband med omläggningen av lantmäteristyrelsens kartarkiv. Ehuru utgifterna för sistnämnda ändamål, vilka av berörda anslagsbelopp motsvara tillhopa omkring 29 000 kronor, torde komma att fortvara ännu några år, har icke synts föreligga anledning att räkna med desamma i detta sammanhang. För andra expenser återstå omkring 37 000 kronor. Härutöver märkas kostnader för tryckning av styrelsens publikationer beräknade till 4 260 kronor. Fastighetsregisterkommissionens expensutgifter kunna beräknas årligen hava uppgått till omkring 4 000 kronor, därav tryckningskostnader omkring 900 kronor.

Med hänsynstagande till den kostnadsökning, som föranledes av nyblivande uppgifter för det nya verket, torde för expensutgifter böra beräknas 42 000 kronor. För tryckningskostnader torde böra upptagas 5 000 kronor.

Med iakttagande av vad sålunda anförts, synas kostnaderna för ett ämbetsverk så organiserat som ovan föreslagits kunna beräknas enligt nedanstående personalförteckning samt löne- och omkostnadsstater, därvid lönerna för manliga ordinarie tjänstemän upptagits efter högsta löneklassen i vederbörande lönegrad och för kvinnliga efter den näst högsta samt icke beräknats särskilt anslag för vikariatsersättningar:

¹ Vid angivandet av kostnader för icke-ordinarie befattningshavare i lantmäteristyrelsen har icke räknats med den mera tillfälliga personal i styrelsen, som avlönas från vissa särskilda anslag för förteckning av arkivalier och anskaffande av kartkopior m. m. (anslag 1934/1935: IX L 2, L 5, L 6.).

Ordinarie tjänstemän.

Kronor

1 generaldirektör (A 3)	17 040.—
5 byråchefer (B 30).....	59 700.—
4 byrådirektörer (B 26)	40 080.—
1 arkivarie (B 24)	9 060.—
2 byråingenjörer (B 21)	15 336.—
1 registrator (B 14).....	5 304.—
1 kassör och bokhållare (B 14).....	4 932.—
1 arkivbiträde (B 10)	4 104.—
1 förste expeditionsvakt (B 7)	3 486.—
3 kanslibiträden (B 7).....	9 900.—
2 expeditionsvakter (B 5)	6 288.—
2 kontorsbiträden (B 4)	5 664.—
	<hr/>
	180 894.—

eller i avrundat tal 180 900 kronor.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, förslagsvis	180 900.—
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal:	
a) grundavlöningar m. m.....	39 500.—
b) avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	3 000.—
3. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, förslagsvis	10 500.—
	<hr/>
Summa kronor	233 900.—

Omkostnader.

1. Reseersättningar, förslagsvis	10 000.—
2. Handräckningskostnad vid inspektioner.....	2 500.—
3. Publikationstryck, förslagsvis	5 000.—
4. Expenser, förslagsvis	42 000.—
	<hr/>
Summa kronor	59 500.—

Sammanlagda utgifterna för det nya ämbetsverket skulle sålunda bli va (233 900 + 59 500 =) 293 400 kronor.

Vid ovannämnda beräkningar har hänsyn icke tagits till dyrtidstilllägg eller pensionsavdrag enligt civila tjänstepensionsreglementet eller därtill att nuvarande registratorstjänsten i lantmäteristyrelsen eventuellt kunde komma att för någon tid uppföras å övergångsstat i det nya verket.

Till jämförelse må, uppställda efter motsvarande grunder som för det nybildade verket, anföras nuvarande kostnader för lantmäteristyrelsen och fastighetsregisterkommissionen.

Lantmäteristyrelsen:

avlöningar till ordinarie och icke-ordinarie personal, inspektioner, särskilda löneförmåner m. m.	199 458.—
expenskostnader m. m.	41 260.—
	<hr/>
Summa kronor	240 718.—

Fastighetsregisterkommissionens utgifter för budgetåren 1931/1932, 1932/1933 och 1933/1934 hava utgjort:

U t g i f t s ä n d a m å l	1931/1932	1932/1933	1933/1934
Avlöningar och arvoden samt inspektioner.....	27 934·80	27 394·70	27 238·40
Expenskostnader.....	9 971·26	3 805·85	4 021·51
Summa kronor	37 906·06	31 200·55	31 259·91

Den andel av det för fastighetsregistreringen i riksstaten upptagna anslaget å 75 000 kronor, som icke beräknats för kommissionens verksamhet, har avsetts såsom statsunderstöd åt samhällen för fastighetsregisters uppläggande samt för registerkartor m. m.

För lantmäteristyrelsen och kommissionen hava sålunda kostnaderna tillhopa uppgått till (240 718 + medeltalet för kommissionens utgifter de tre senaste åren 33 455 =) 274 173 kronor. Kostnaderna för det nya ämbetsverket kunna beräknas bliva 19 227 kronor högre än för båda förstnämnda verk, därvid märkes, att det nya ämbetsverket erhåller ett helt nytt arbetsområde och även andra uppgifter utöver vad de tidigare verken haft.

De förändringar i arbetsbördan inom jordbruks- och justitiedepartementen, vilka skulle bliva en följd av den nya organisationen, komma att göra sig gällande inom olika områden av arbetet. Inom jordbruksdepartementet handläggas ärenden rörande lantmäteriväsendet och statens reproduktionsanstalt under statssekreteraren, såvitt angår anslags- och författningsfrågor vilka för sin lösning tarva riksdagens medverkan, på en av departementets byråer, såvitt angår andra författningar och »löpande» ärenden, samt å regeringsrättsavdelningen vidkommande ärenden, som från departementet skola föredragas i regeringsrätten.

Av »löpande» ärenden rörande lantmäteriväsendet hava under ett vart av åren 1931—1933 handlagts följande antal:

Å r	Tjänstetillsätt., förordnanden och andra personalärenden	Anslagsärenden	Lantmäteriundervisningen	Författningsärenden	Jorddelning och avvittning	Övriga ärenden	Summa
1931.....	45	11	4	1	27	4	92
1932.....	63	7	1	5	59	7	142
1933.....	45	9	—	1	37	7	99

Antalet ärenden rörande statens reproduktionsanstalt hava för åren 1931, 1932 och 1933 varit respektive 2, 3 och 3.

Till regeringsrättsavdelningen hava under åren 1931—1933 inkommit följande antal mål:

År	Lantmäteriväsendet				Tilläggsavvitt- ring och in- dragning till kronan av ströängar	Summa
	Fastställelse å		Förordnande enligt en- sittarlagen	Diverse		
	jordav- söndring	avstyck- ning				
1931	1	29	2	—	3	35
1932	—	17	2	2	—	21
1933	4	23	1	1	—	29

Statssekreterarens avdelning torde, i förhållande till i övrigt där föreliggande arbete, icke komma att i mera kännbar grad påverkas av en omläggning. Vad angår nämnda »löpande» ärenden torde de kunna beräknas bereda vederbörande föredragande sammanlagt en månads arbete för år räknat, och torde handläggningen inom departementet av sagda regeringsrättsärenden taga i anspråk omkring två månader.

Den minskning i arbetsbördan, som skulle uppstå för departementet, torde icke vara av omfattning att föranleda ändring beträffande nuvarande personalantal. Vidkommande särskilt föredraganden i regeringsrätten äro väl redan nu de ärenden från departementet, som skola förekomma i regeringsrätten, otillräckliga att helt utfylla hans arbetstid, men dels mottager han för föredragning därstädes i viss utsträckning mål från andra departement, dels åligger det honom att biträda med handläggning inom jordbruksdepartementet av vanliga departementsärenden. För sistnämnda arbeten skulle nu beredas honom något mera tid.

För justitiedepartementet med dess för administrativa ärendens handläggning mindre omfattande personal torde den ökning i arbetet, som omläggningen skulle förorsaka, bliva i viss mån kännbar. Tillsvidare synes någon förändring icke av förevarande anledning böra vidtagas, utan torde frågan härom böra bliva beroende av framtida erfarenhet rörande förutsättningarna att med nuvarande personal medhinna arbetet.

4. Av förslaget påkallade författningar.

Ett genomförande av ovan intagna förslag skulle föranleda dels utfärdandet av vissa nya författningar, dels ändring av ett flertal författningar, samt dels upphävandet av vissa författningar.

Uppgift rörande författningar, som sålunda skulle bliva föremål för åtgärd, lämnas i följande uppställning.

Angående fastighetsregistreringen i stad.

Lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad. Ändring.
Förordningen den 12 maj 1917 (nr 281) med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad. Ändring.

Kungörelsen den 26 oktober 1917 (nr 692) om förordnande av förrättningsman för upprättande av registerkarta m. m. Ändring.

Kungörelsen den 12 maj 1917 (nr 289) med föreskrifter angående bidrag av statsmedel till städer och vissa köpingar till kostnad för fastighetsregisters första uppläggande. Ändring.

Kungörelsen den 30 juni 1920 (nr 436) om vissa uppgifter från länsstyrelser och registerförare beträffande fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser. Ändring.

Kungörelsen den 2 juni 1922 (nr 229) om gäldandet av vissa kostnader för uppläggande av fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser för municipalsamhälle och köping, som icke utgör egen kommun. Ändring.

Angående jordeboken och fastighetsregistreringen på landet.

Kungl. Maj:ts brev den 6 maj 1817 angående anstalter till sedlighetsens och jordbrukets befrämjande inom Norrbottens län. Ändring.

Kungörelsen den 15 december 1848 (nr 64 sid. 2) angående ordningen och sättet för vinnande av skattemannarätt till hemman och lägenheter av krono natur. Ändring.

Kungörelsen den 31 december 1887 (nr 103 sid. 1) angående anteckning i lagfarts- och inteckningsböckerna om förändringar av fastigheters namn, nummer och skattetal m. m. Ändring.

Förordningen den 13 juni 1908 (nr 74 sid. 1) angående jordregister. Ändring.

Förordningen den 25 april 1913 (nr 45) med särskilda bestämmelser i fråga om jordregister för Kopparbergs län och Hamra kapellag i Los socken av Gävleborgs län. Ändring.

Lagen den 26 maj 1909 (nr 38 sid. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt. Ändring.

Kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning. Ändring.

Lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet. Ändring.

Lagen den 18 juni 1926 (nr 327) om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om delning av jord å landet. Ändring.

Lagen den 18 juni 1926 (nr 336) om sammanläggning av fastigheter på landet. Ändring.

Kungörelse angående upphörande av förändret av kronans jordebok. Ny.

Angående mättningsväsendet.

Förordningen den 17 december 1920 (nr 850) angående sättet för utförande av vissa mättningsarbeten m. m. (mättningsförordning). Ändring.

Kungörelsen den 31 december 1920 (nr 900) med vissa föreskrifter om mättningsväsendet i rikets städer. Ändring.

Instruktioner m. m.

Instruktion den 8 mars 1918 (nr 131) för fastighetsregisterkommissionen. Upphäves.

Instruktion den 11 november 1927 (nr 407) för lantmäteristyrelsen med underlydande befattningshavare och anstalter (lantmäteriinstruktion). Upphäves.

Instruktion den 13 september 1928 (nr 358) för byggnadsstyrelsen. Ändring.

Instruktion den 27 juni 1929 (nr 221) för kammarkollegiet. Ändring.

Stadga den 12 december 1930 (nr 447) angående fördelning av ärendena mellan statsdepartementen. Ändring.

Instruktion för rikets jorddelningsverk. Ny.

Lag om överflyttande å rikets jorddelningsverk av lantmäteristyrelsen åliggande bestyr. Ny.

Vad särskilt angår ovannämnda 1908 års jordregisterförordning må framhållas att, sedan jordregister numera äro upplagda i landets samtliga domsagor, en stor mängd av de i förordningen intagna bestämmelser icke längre komma till tillämpning. För vinnande av bättre översikt över de stadganden, som fortfarande användas, vore önskvärt, att en fullständig omarbetning av förordningen komme till stånd.

5. Hemställan.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställes:

att för överinseendet över jorddelningen jämte mätningväsendet ävensom fastighetsregistreringen på landet och i stad nybildas ett ämbetsverk, benämnt rikets jorddelningsverk, i vilket lantmäteristyrelsen och fastighetsregisterkommissionen skola uppgå,

att för rikets jorddelningsverk fastställas organisation samt personalförteckning ävensom avlönings- och omkostnadsstat i överensstämmelse med vad ovan i denna promemoria föreslagits,

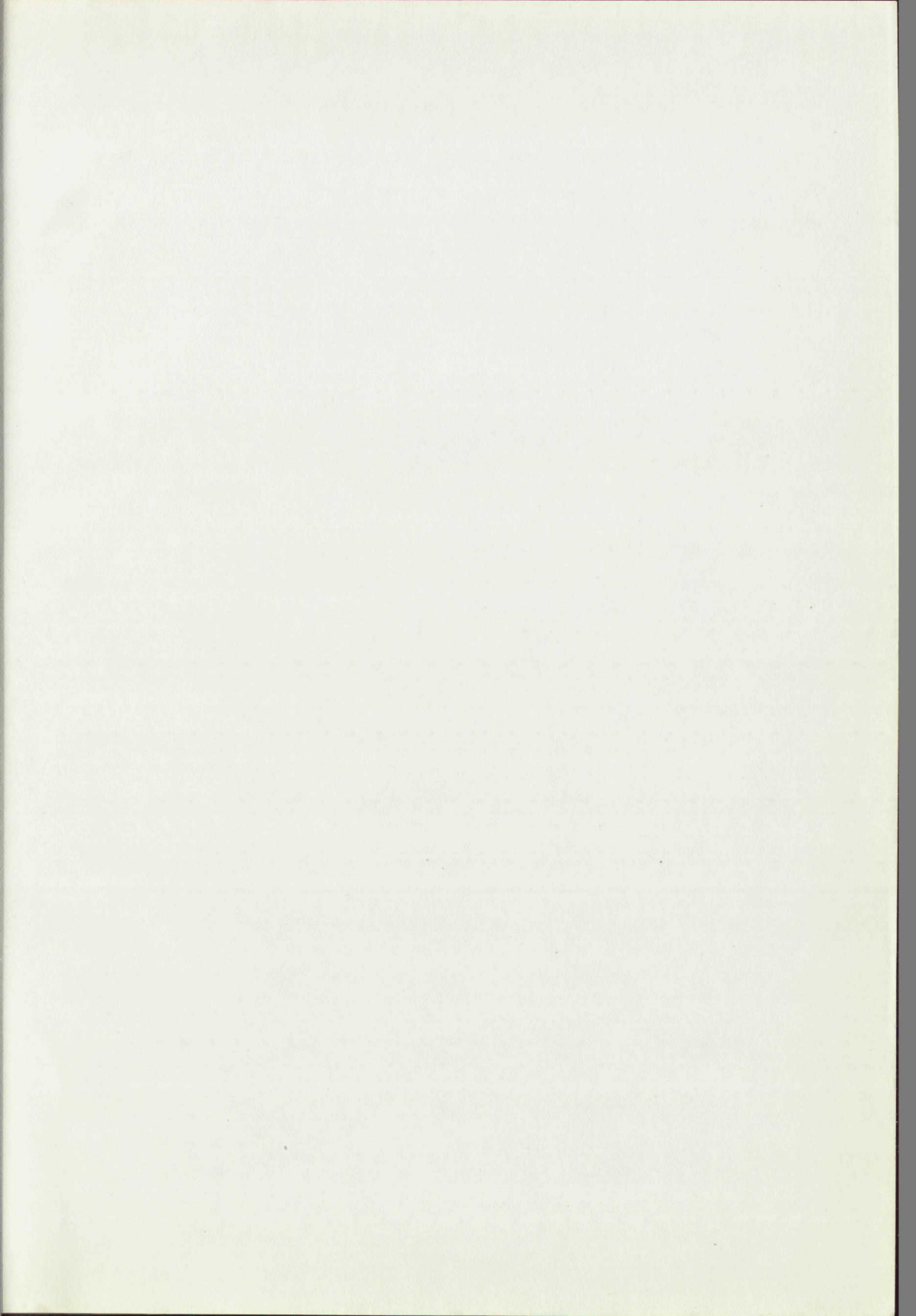
att vad i lag eller författning stadgats med avseende å lantmäteristyrelsen skall gälla om rikets jorddelningsverk,

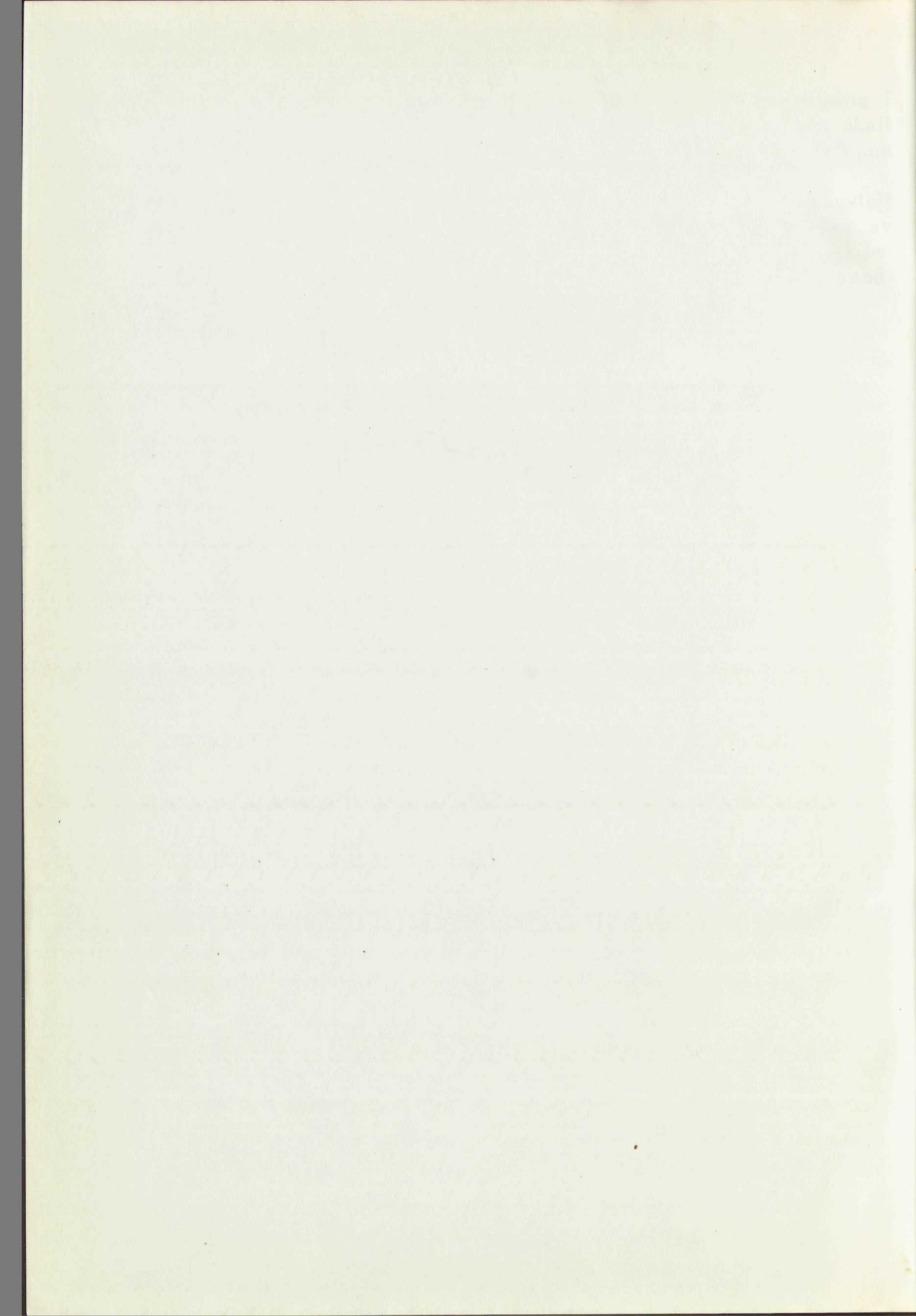
att rikets jorddelningsverk skall äga att besluta rörande fastighetsupptagande i eller uteslutande ur jordregistret såsom självständig enhet och att namn å fastighet i och för dess registrering skall åsättas av rikets jorddelningsverk i de fall, dylik namnsättning för närvarande ombesörjes av kammarkollegiet, samt av vederbörande överlantmätare i de fall, namnsättning nu sker genom länsstyrelse,

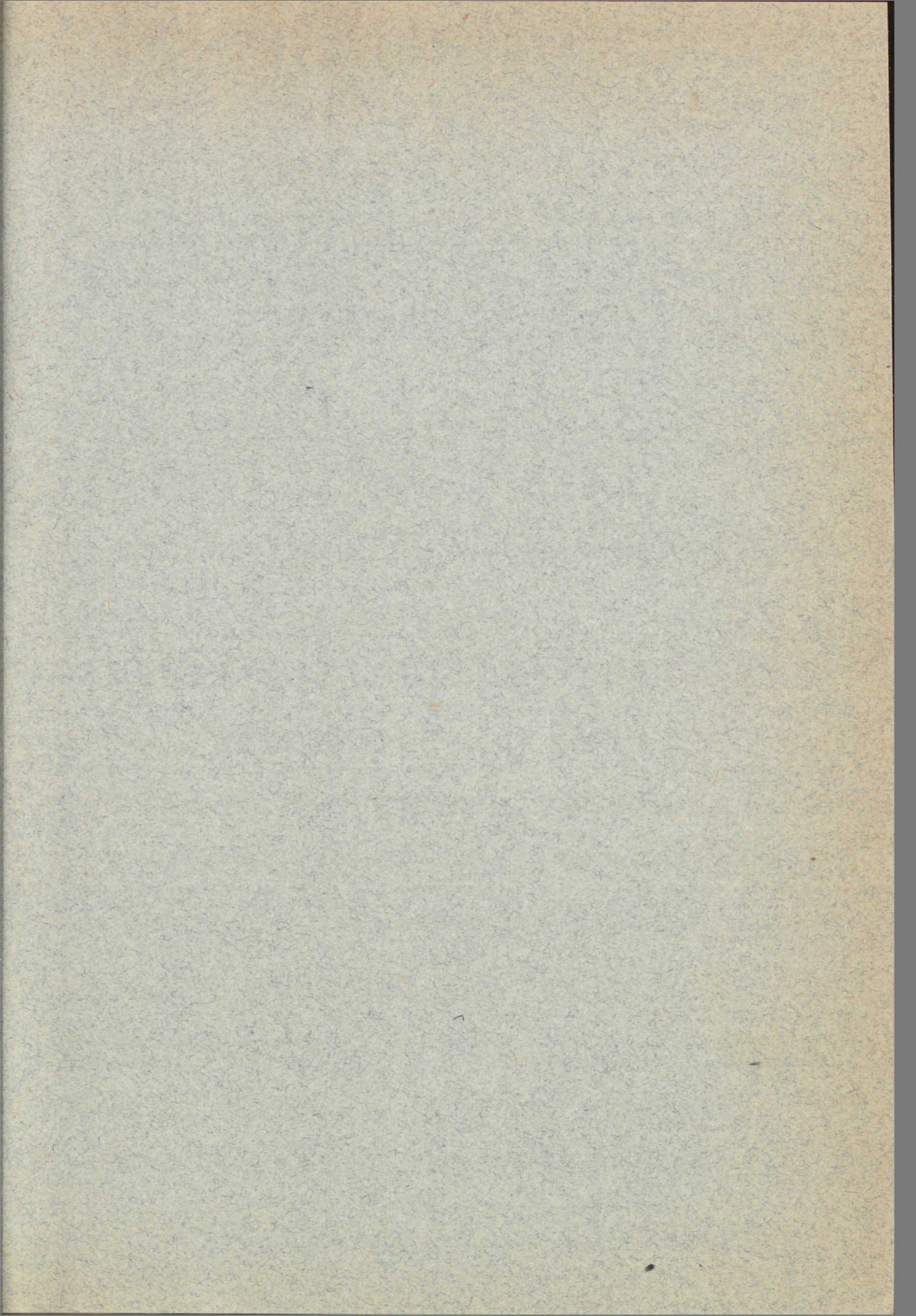
att jordeboken icke vidare skall föras, utom såvitt angår räntor och avgälder, vilka icke tillhöra staten eller äro av staten anslagna och varom enligt vad särskilt är stadgat anteckning skall göras i jordeboken,

att hos kammarkollegiet skall föras liggare över rikets indelning i härad och, där härad ej finnes, tingslag, vilken liggare jämväl skall innehålla uppgift angående de inom varje härad eller tingslag belägna socknar, samt

att rikets jorddelningsverk och tillsvidare statens reproduktionsanstalt skola höra under justitiedepartementet, dock att frågor om bidrag av allmänna medel till lantmäteriförrättningar samt i samband därmed beslutade åtgärder avseende jordbrukets förkovran fortfarande skola handläggas under jordbruksdepartementet.

Statens offentliga utredningar 1935

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Industri.

Kommunalförvaltning.

Handel och sjöfart.

Statens och kommunernas finansväsen.

Kommunikationsväsen.

Politik.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Socialpolitik.

Försäkringsväsen.

Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämte därtill hörande utredningar. [2]

Kortfattad framställning av organisations-sakkunnigas betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. [3]

Hälsa- och sjukvård.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Allmänt näringsväsen.

Försvarsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Betänkande med förslag ang. åtgärder för spannmålsodlingens stödjande. [1]
Promemoria ang. tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. [4]